

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет	<u>інститут економіки та бізнес-освіти</u>
Кафедра	<u>фінансів і бухгалтерського обліку</u>
Спеціальність	<u>071 «Облік і оподаткування»</u>
Форма здобуття освіти	<u>денна</u>

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

АКОПЯНА ДАВИДА КАРЕНОВИЧА

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

на тему

Організація обліку у суб'єкта малого підприємництва та оцінка його фінансового звіту

(повна назва теми)

за матеріалами

Товариство з обмеженою відповідальністю «НДП Будтехекспертиза»

(повна назва бази дослідження)

науковий керівник

д.е.н. професор

Кузьмінський Ю.А.

(наук. ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Робота допущена до захисту в ЕК

Протокол засідання кафедри

від 16 червня 2025р. № 13

Завідувач кафедри

(підпис)

к.е.н., доцент О.В.Неізнєстна

Наук. ступінь, вчене звання

Ініціали, прізвище

Кривий Ріг – 2025

ЗАЯВА

Я, Акопян Давид Каренович, засвідчую, що кваліфікаційна бакалаврська робота на тему «Організація обліку у суб'єкта малого підприємництва та оцінка його фінансового звіту» написана мною самостійно. Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

10 червня 2025 року
(дата)

Давид АКОПЯН
(підпис)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет *інститут економіки та бізнес-освіти*
 Кафедра *фінансів і бухгалтерського обліку*
 Спеціальність *071 «Облік і оподаткування»*
 Форма здобуття *денна*
 освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач

кафедри

О.В.Неізвестна

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« 04 » квітня 2025 року

**ЗАВДАННЯ
 НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ**

Акопяна Давида Кареновича

1. Тема роботи: Організація обліку у суб'єкта малого підприємництва та оцінка його фінансового звіту
 Керівник роботи: д.е.н. професор Кузьмінський Ю.А. затверджені наказом закладу вищої освіти від «04» квітня 2025 р. № 226-ст
2. Строк подання здобувачем роботи до «07» червня 2025 р.
3. Зміст кваліфікаційної роботи, об'єкт, предмет та мета дослідження:

Розділ 1. Організація обліку у суб'єкта малого підприємництва

Характеристика малого підприємства ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза» та його облікової політики. Особливості методики ведення бухгалтерського обліку та складання звітності суб'єктом малого підприємництва
 Зарубіжний досвід оподаткування суб'єктів малого підприємництва

Розділ 2. Аналітична оцінка фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва

Організація аналізу Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва. Аналітична оцінка фінансового стану суб'єкта малого підприємництва за статтями ф.№ 1-мс «Баланс». Аналітична оцінка фінансових результатів суб'єкта малого підприємництва за статтями ф.№ 2-мс «Звіт про фінансові результати»

Об'єкт дослідження: процес організації обліку у суб'єкта малого підприємництва ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза» та оцінка його фінансового звіту

Предмет дослідження: теоретичні та методичні положення організації обліку у суб'єкта малого підприємництва та оцінки його фінансового звіту

Мета кваліфікаційної роботи: поглиблення теоретичних і практичних засад організації обліку у суб'єктів малого підприємництва та оцінки його фінансового звіту на сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни.

4. Дата видачі

завдання

« 04 » квітня 2025р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів КБР	Строк виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання етапів (дата, підпис)
1	Підготовка розділу 1	до 01.05.2025	
2	Підготовка розділу 2	до 23.05.2025	
3	Отримання відгуку від наукового керівника	до 07.06.2025	
4	Подання кваліфікаційної роботи на перегляд завідувачу кафедри	до 10.06.2025	
5	Реєстрація завершеної кваліфікаційної роботи	до 13.06.2025	Реєстраційний № _____ « <u>13</u> » <u>червня</u> 20 <u>25</u> р.
6	Попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі	14.06.2025	
7	Підготовка до захисту в ЕК	до 16.06.2025	

Завдання підготував науковий керівник

_____ Кузьмінський Ю.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання одержав

_____ Акоюн Д.К.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Акопян Д.К. Організація обліку у суб'єкта малого підприємництва та оцінка його фінансового звіту – Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». Державний університет економіки і технологій. Кривий Ріг, 2025.

Кваліфікаційна бакалаврська робота присвячена дослідженню організації обліку та оподаткуванню малих підприємств на сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни. На основі дослідження економічної літератури та законодавчо-нормативної бази розкрито зміст поняття «мале підприємництво», «малий бізнес», «мале підприємство», «суб'єкт малого підприємництва». Представлені їхні класифікаційні ознаки згідно вимог чинного законодавства України. Систематизовано основні фактори впливу на систему бухгалтерського обліку і оподаткування на малих підприємствах. Визначено місце та роль суб'єкта малого підприємництва в національній економіці. Розглянуто особливості нормативного регулювання системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва. Висвітлено особливості складання фінансової та податкової звітності. Досліджено зарубіжний досвід оподаткування СМП.

Представлено особливості організації аналізу фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва та його інформаційного забезпечення. Проведено аналіз фінансового стану за даними ф. № 1- мс «Баланс» та фінансових результатів за даними ф. № 2-мс «Звіт про фінансові результати», розроблено систему заходів для мобілізації резервів підвищення ефективності господарської діяльності та покращення ділової активності.

Ключові слова: суб'єкт малого підприємництва, організація обліку, загальна та спрощена система оподаткування, фінансовий звіт СМП, оцінка фінансової звітності СМП

ЗМІСТ

	стор
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	7
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ У СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	11
1.1. Сутність, місце та роль суб'єкта малого підприємництва в національній економіці та нормативне регулювання їх діяльності	11
1.2. Нормативно-правове регулювання оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва	17
1.3. Характеристика малого підприємства ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза» та його облікової політики	28
1.4. Особливості методики ведення бухгалтерського обліку та складання звітності суб'єктом малого підприємництва	35
1.5. Зарубіжний досвід оподаткування суб'єктів малого підприємництва	50
Висновки до розділу 1	56
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗВІТУ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	59
2.1. Організація аналізу Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва	59
2.2. Аналітична оцінка фінансового стану суб'єкта малого підприємництва за статтями ф.№ 1-мс «Баланс»	63
2.3. Аналітична оцінка фінансових результатів суб'єкта малого підприємництва за статтями ф.№ 2-мс «Звіт про фінансові результати»	80
Висновки до розділу 2	90
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97
ДОДАТКИ	103

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ГКУ	- Господарський кодекс України
ЗСО	- Загальна система оподаткування
ЗУ	- Закон України
МСБО	- Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку
МСП	- Малі та середні підприємства
МФУ	- Міністерство фінансів України
НП(С)БО	- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку
НТП	- науково-технічний прогрес
ПКУ	- Податковий кодекс України
СМП	- суб'єкт малого підприємництва
ССО	- спрощена система оподаткування
ст.	- стаття
ТОВ	- Товариство з обмеженої відповідальності

ВСТУП

Підприємства малого бізнесу зайняли значне місце у соціально-економічному розвитку держави. Високі темпи розвитку економіки в країні та ефективність її функціонування обумовлюються рівнем підприємницької активності. Вклад малих підприємств у розвинених країнах становить майже половину ВВП.

На сьогоднішній день політичне і економічне середовище в Україні є надзвичайно складним у порівнянні із багатьма іншими країнами, оскільки наслідки глобальної пандемії коронавірусу та повномасштабна війна накладаються на турбулентність економічних процесів, зумовлених становленням інформаційного суспільства та зміною технологічних укладів.

Завданням держави є створення максимально сприятливих законодавчих та інституційних умов для реалізації означених можливостей, що стосуються: створення бізнесу, ведення, обліку, контролю та оподаткування господарської діяльності підприємницьких структур.

Питання організації бухгалтерського обліку та аналізу є актуальними для підприємств будь-якої форми власності та розмірів. Проте актуальність теми організації обліку у підприємствах малого бізнесу та аналізу їх фінансової звітності зумовлена швидкими змінами економічних умов, в яких особливої ваги набуває оптимізація обліку і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Ці суб'єкти є двигуном розвитку економіки та створюють значну кількість робочих місць, тому їх ефективне функціонування має важливе значення для загального економічного зростання.

Дослідженню сутності суб'єкту малого підприємництва та організації обліку на малих підприємствах присвячені праці багатьох вітчизняних науковців: Гоголь Т.А. [1], Давидовська Г.І. [7], Кучер С.В. [14], Кузьома В.В.[13], Сук Л.К.[50] та ін.

Метою роботи є поглиблення теоретичних і практичних засад організації обліку у суб'єктів малого підприємництва та оцінки його фінансового звіту на сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни.

Для досягнення мети кваліфікаційної роботи поставлені наступні завдання:

- дослідити сутність, місце та роль суб'єкта малого підприємництва в національній економіці;
- дослідити нормативне регулювання організації системи оподаткування, обліку та звітності у суб'єкта малого підприємництва;
- надати характеристику діяльності малого підприємства ТОВ «НДП Будтехекспертиза» та його обліковій політиці;
- розглянути практичні аспекти бухгалтерського обліку та складання звітності у суб'єкта малого підприємництва ТОВ «НДП Будтехекспертиза»;
- дослідити зарубіжний досвід оподаткування суб'єктів малого підприємництва;
- провести аналіз фінансового стану суб'єкта малого підприємництва за даними ф.№ 1-мс «Баланс»;
- оцінити фінансові результати суб'єкта малого підприємництва за даними ф. № 2-мс «Звіт про фінансові результати».

Об'єктом дослідження є процес організації обліку у суб'єкта малого підприємництва ТОВ «НДП Будтехекспертиза» та оцінка його фінансового звіту.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні положення організації обліку у суб'єкта малого підприємництва та оцінки його фінансового звіту.

В процесі дослідження використано систему методів, направлених на досягнення поставленої мети та завдань. Зокрема, для дослідження сутності суб'єкта малого підприємництва та критеріїв віднесення до них використано діалектичний метод та метод порівняння. Системний підхід до об'єкта

дослідження застосовано при вивченні нормативно-правового регулювання діяльності суб'єкта малого підприємництва. Методи аналізу, синтезу, дедукції та індукції застосовано при вивченні особливостей методики ведення обліку та складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва. Методи елімінування, групування, порівняння, вибіркового спостереження, статистичні методи, факторний аналіз, горизонтальний та вертикальний аналіз використано в процесі аналізу фінансової звітності. Метод абстракції та узагальнення використано для формулювання висновків. Графічний та табличний методи застосовано для оформлення результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження слугували: закони, нормативно-правові документи, статистичні дані, навчальні посібники, підручники, монографії та наукові публікації вітчизняних фахівців, матеріали науково-практичних конференцій, Інтернет-ресурси, практичні дані підприємства, його фінансова та статистична звітність.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ У СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1 Сутність, місце та роль суб'єкта малого підприємництва в національній економіці та правове регулювання їх діяльності

Впродовж останніх десятиліть практика ефективного розвитку економіки в багатьох країнах світу засвідчує, що одним із факторів стрімкого економічного розвитку є сфера малого бізнесу. Розвиток системи мікро- та малого, а також середнього підприємництва (МСП) будь-якої країни є індикатором правильної економічної політики держави.

Стійкість вітчизняної економіки на сьогоднішній день, а також забезпечення її стабільності та конкурентоздатності в повоєнний період виступатиме основним завданням економічної політики України. Відповідно, розвиток малих підприємств є важливим чинником економічного зростання в Україні, оскільки саме цей сектор забезпечує значну частину зайнятості населення, сприяє інноваціям та розширенню підприємницької активності.

Для України посилення ролі малого підприємництва у структурі економіки та зростання надходжень від таких суб'єктів до державного та місцевих бюджетів однозначно матиме позитивні наслідки:

- «зростання рівня життя населення та зниження наслідків бідності в Україні;
- формування середнього класу як основи економічної стабільності держави;
- зниження суспільної напруги за рахунок оптимізації ринкових відносин;
- посилення конкуренції та зниження впливу монополій;
- забезпечення ринку конкурентоспроможними і як наслідок якісними товарами та послугами;
- відкриття нових ринків робочої сили та зниження рівня безробіття в країні;
- вирівнювання економічних диспропорцій у періоди криз за рахунок швидкої реакції суб'єктів малого підприємництва на зміни кон'юнктури ринку;

- забезпечення фінансової спроможності територіальних громад за рахунок надходження до їх місцевих бюджетів коштів від сплати єдиного податку» [52, с.5].

У 2020 році МСП становили вражаючі 99,9% українських підприємств та створили 55% валового внутрішнього продукту країни. Ці статистичні дані підкреслюють надзвичайну поширеність МСП у бізнес-середовищі України та їхній значний внесок у національний ВВП [43].

За даними Державної служби статистики Структура суб'єктів великого, середнього, малого підприємництва, які працюють на території України, протягом 2014–2023 рр. залишалася практично незмінною: малі підприємства становили 95 % від загальної сукупності підприємств, середні – майже 5 % (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Динаміка кількості суб'єктів великого, середнього, малого підприємництва, які працювали на території України протягом 2014–2023 рр.

рік	Підприємства						
	усього, од.	великі		середні		малі	
		од.	%	од.	%	од.	%
2014	341 001	497	0,15	15 906	4,66	324 598	95,19
2015	343 440	423	0,12	15 203	4,43	327 814	95,45
2016	306 369	383	0,13	14 832	4,84	291 154	95,03
2017	338 256	399	0,12	14 937	4,42	322 920	95,47
2018	355 877	446	0,13	16 057	4,51	339 374	95,36
2019	380 597	518	0,14	17 751	4,66	362328	95,2
2020	373 822	512	0,14	17 602	4,71	355 708	95,15
2021	370 834	610	0,16	17 502	4,72	352 722	95,12
2022	261 924	494	0,19	14 783	5,64	246 647	94,17
2023	307852	512	0,17	14 070	4,57	293270	95,26

Джерело: складено за даними Державної служби статистики [8]

Проте з розгортанням на теренах України повномасштабної війни загальна чисельність МСП зазнала суттєвих змін. Так, порівняно з 2020 р. їхня кількість протягом 2023р. зменшилася майже на третину (-65970),

зокрема середніх підприємств стало менше на 20 % (- 3532), малих – на 18 % (-62438).

Варто зазначити, подібна тенденція спостерігалася ще в передвоєнний період, особливо стосовно малих суб'єктів підприємництва. Через війну багато компаній зазнали серйозних втрат, припинили свою діяльність або перемістили підприємства в інші регіони країни, скориставшись можливістю релокації. Це призвело до значного зменшення обсягів виробництва та збуту, що, своєю чергою, вплинуло на економіку країни загалом.

Дослідження, проведене в грудні 2023 – січні 2024 рр. у межах проєкту Програми розвитку ООН (UNDP) «Підтримка України» [41], свідчить про таке. Індекс активності бізнесу становив 37,3 (зі 100 можливих). Порівняно з листопадом 2023 р. (тоді це було 36,3) Індекс дещо зріс, але залишається нижчим від локального максимуму (38,2), зафіксованого в серпні того ж року. Проте частка останньої для середніх підприємств у загальному її обсязі в межах країни в 2022 р. становила 44,4 %, для малих – 19,4 %, що навіть дещо більше, ніж у 2021 р. (додаток А), через значні втрати у когорті великого бізнесу.

Незважаючи на масштабну військову ситуацію в країні, українські власники бізнесу демонструють неабияку рішучість та стійкість. Згідно з останніми опитуваннями, приблизно 76% українських власників малого та середнього бізнесу планували розширювати свої підприємства у 2024 році [43].

Дестабілізація сектора малого та середнього бізнесу і зниження його ділової активності негативно позначилися на рівні зайнятості, стали чинниками зростання безробіття. Попри війну та інші кризові явища МСП, забезпечуючи роботою три чверті працездатного населення країни, залишаються основним джерелом робочих місць в Україні. Зокрема, частка працівників, які зайняті на середніх підприємствах, наближається до 50 %, ще понад чверть працюють у малих підприємствах [41].

За даними Національного інституту стратегічних досліджень, МСП стали рушіями відновлення позитивної економічної динаміки в 2023 р.

Передумовами успішного розвитку малого бізнесу в Україні фахівці відносять:

- зменшення кількості ліцензійних процедур, що знаходяться у компетенції центральних органів виконавчої влади;
- створення умов для збільшення чисельності працівників, які зайняті у сфері малого бізнесу;
- удосконалення нормативного забезпечення та режиму оподаткування;
- активна цінова політика, спрямована на доступність послуг;
- активізація інвестицій в розвиток малого бізнесу [1, с. 171].

Однак для малого підприємництва є певні ризики, оскільки мікропідприємство не завжди є дуже ефективним, і не тільки через відсутність ефекту масштабу: бізнес-процеси та використання ресурсів часто не оптимізовані, працівників підібрано не за професійними ознаками, а керівники не завжди мають необхідний досвід та талант.

«Мале підприємництво являє собою особливий вид економічної діяльності, що поєднує творчі здібності підприємця з інноваційними стратегіями. До суб'єктів малого підприємництва належать юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, а також фізичні особи, зареєстровані як фізичні особи-підприємці» [43]

Категорія «малі підприємства» тісно переплітається із категорією «мале підприємництво» та «мікропідприємництво». Критерії розмежування даних категорій на підставі чинного законодавства визначено у табл. 1.2, а також окреслено ознаки поділу підприємства на мікропідприємства, малі, середні та великі підприємства відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [35] для цілей ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.

Таблиця 1.2

**Критерії малих підприємств та суб'єктів малого підприємництва,
визначених чинним законодавством України**

Види суб'єктів господарювання	Нормативно-правовий документ
Суб'єкти малого підприємництва	
<p><i>Фізичні особи</i>, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких:</p> <ul style="list-style-type: none"> - середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та - річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України; 	Господарський кодекс України
<p><i>Юридичні особи</i> – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких:</p> <ul style="list-style-type: none"> - середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб; - річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України. 	Господарський кодекс України
Малі підприємства	
<p>Малі підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, <i>відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - балансова вартість активів – до 4 мільйонів євро включно; - дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 8 мільйонів євро включно; - середня кількість працівників – до 50 осіб включно. 	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»
Суб'єкти мікропідприємництва	
<p>Фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких:</p> <ul style="list-style-type: none"> - середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб; - річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України 	Господарський кодекс України
<p>Юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких:</p> <ul style="list-style-type: none"> середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб; - річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України. 	Господарський кодекс України
Мікропідприємства	
<p>Мікропідприємствами є підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:</p> <ul style="list-style-type: none"> - балансова вартість активів – до 350 тисяч євро включно; 	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову

Види суб'єктів господарювання	Нормативно-правовий документ
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 700 тисяч євро включно; - середня кількість працівників – до 10 осіб включно	звітність в Україні

Джерело: побудовано автором за [35, 5]

Для віднесення підприємства до певної категорії необхідна наявність на дату складання річної фінансової звітності щонайменше двох критеріїв, наведених у графах таблиці. Критерії, зазначені в євро, застосовуються за офіційним курсом гривні щодо іноземних валют (середній за період), розрахованим на підставі курсів НБУ, що встановлювались для євро протягом відповідного року.

У Законі України «Про державну підтримку малого підприємництва» наведено визначення суб'єкта малого підприємництва, якими вважаються фізичні особи, котрі зареєстровані в установленому законом порядку як суб'єкти підприємницької діяльності, а також юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середньооблікова чисельність працівників за звітний період (календарний) рік не перевищує 50 осіб, а обсяг річного валового не перевищує 10 млн євро [36].

За НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [26], малими підприємствами та мікропідприємствами є юридичні особи, що відповідають критеріям, визначеним Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»

Отже, малими визнаються підприємства, незалежно від форми власності, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний фінансовий рік не перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує 10 млн євро.

Дія Закону № 2063 поширюється на суб'єктів малого підприємництва, при тому незалежно яку форму власності має підприємство, а також поширюються на тих, що функціонують у галузі сільського господарства. Винятком є банки, довірчі товариства, страхові компанії, ломбарди, інші

фінансово-кредитні та небанківські фінансові установи, суб'єкти підприємництва, які здійснюють діяльність у сфері грального бізнесу, обміну валют, є виробниками та імпортерами підакцизних товарів, а також суб'єкти підприємництва, у статутному капіталі яких частка вкладів юридичних осіб, що не можуть мати статусу суб'єкта малого підприємництва, перевищує 25 %. Поняття малого підприємства та суб'єкта малого підприємництва як юридичної особи є дуже подібними між собою, що дає право малим підприємствам сподіватись на державну підтримку.

1.2 Нормативне регулювання системи оподаткування, обліку та звітності суб'єкта малого підприємництва

Питання бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності залишаються надзвичайно актуальними для суб'єктів малого бізнесу. Протягом тривалого періоду часу нормативні документи з регламентації обліку підприємницької діяльності та її оподаткування періодично зазнають змін, які нерідко бувають суперечливими та викликають неоправдані затрати на їх реалізацію, що негативно впливає на кінцевий результат діяльності підприємництва. Відповідно, одним із головних викликів на сьогодні є нестабільність нормативно-правової бази і в умовах повномасштабної війни України із росією, що ускладнює прогнозування та планування діяльності. Наприклад, у 2023 році в Україні було внесено понад 15 суттєвих змін до податкового законодавства, що вимагало оперативного реагування з боку підприємців [10].

В свою чергу, розвиток малого підприємництва потребує державної підтримки через законодавче врегулювання системи обліку та оподаткування. Система обліку малих підприємств в Україні регулюється рядом нормативно-правових актів, серед яких найважливішими є Податковий кодекс України (ПКУ), Закон України «Про бухгалтерський облік та

фінансову звітність в Україні» та Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку.

На врегулювання елементів системи організації обліку на підприємстві впливає багато факторів. У малих підприємствах до переліку цих факторів долучаються специфічні, властиві лише таким формам господарської діяльності. Серед них: розмір підприємства (з урахуванням класифікаційних вимог господарського законодавства та фактичний розмір підприємства з урахуванням галузевої належності, вартості майна, суми господарського обороту коштів та кількості працюючих); територіальне розміщення малого підприємства та вплив специфіки роботи.

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві малого бізнесу починається з вибору форми його організації. Згідно з пункту 4 статті 8 Закону України «Про бухгалтерський облік» для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає одну з чотирьох форм його організації, про що зазначається в наказі про облікову політику

З передбачених законом пріоритетною формою на сьогодні вважається створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером.

На малих підприємствах із чисельністю працівників в межах 10 осіб доцільно вести облік одному бухгалтеру, із чисельністю від 11 до 30 осіб – потрібно приймати на роботу двох бухгалтерів, а із чисельністю 31-50 осіб варто залучити трьох бухгалтерів, тобто у другому і третьому варіантах варто створювати бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером [1, с. 118].

Але малим підприємствам з невеликою кількістю працівників, обсягом валового доходу та кількістю господарських операцій не завжди доцільно тримати в штаті бухгалтера з оплатою за посадовим окладом. Таким підприємствам вигідніше укласти господарські договори з виконавцями бухгалтерського обліку – суб'єктами підприємницької діяльності – фізичними чи юридичними особами.

Використання на договірних засадах послуг аудиторської фірми для супроводження малого підприємства у сфері бухгалтерського обліку дає

змогу усунути низку недоліків, що виникають у разі його ведення бухгалтером чи бухгалтерською службою. Передаючи функції ведення обліку спеціалізованій організації, керівник малого підприємства повинен переконатися, що там працюють відповідальні, висококваліфіковані фахівці, які постійно стежать за змінами законодавства у сфері бухгалтерського обліку та оподаткування, оперативно приймають рішення у неврегульованих нормативно-правовими актами ситуаціях. До недоліків ведення обліку аудиторською фірмою на малому підприємстві можна віднести зростання ймовірності порушення конфіденційності інформації, постійна відсутність виконавця аутсорсингових послуг на підприємстві, що знижує оперативність отримання необхідної інформації керівником малого підприємства та відсутність з його боку контролю над веденням обліку.

Переваги і недоліки ведення обліку приватним підприємцем є аналогічними, що й у супроводі аудиторською фірмою малого підприємства. Основним аргументом на користь такої форми організації обліку є якість виконання і вартість бухгалтерських послуг, що досягається завдяки постійному вдосконаленню кваліфікаційного рівня приватного підприємця та нижчій вартості його послуг порівняно з аудиторською фірмою чи веденні обліку бухгалтером малого підприємства.

Основним фактором, що впливає на побудову обліку в малому підприємстві є обрана система оподаткування. З введенням Податкового кодексу України [33] суб'єкти малого підприємства мають право застосовувати один із двох варіантів оподаткування: загальну та спрощену систему оподаткування. Для фізичних осіб підприємців, загальна система оподаткування, має складну систему ведення бізнесу. З точки зору обліку та звітності, вона немає обмежень та дозволяє займатися будь-яким видом діяльності.

Специфічні особливості загальної системи оподаткування для малих підприємств в Україні наведені у додатку Б.

Поряд із загальною системою оподаткування (ЗСО), в Україні діє спрощена система оподаткування (ССО), обліку та звітності, яка має особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених Податковим Кодексом, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Спрощена система оподаткування була створена з метою стимулювання підприємницьких ініціатив, зокрема за допомогою полегшення обліку та звітності, що сприяло вступу на ринок нових учасників, зокрема фізичних осіб-підприємців (ФОП). З моменту її введення, ССО зазнала ряд змін, що торкнулись таких аспектів, як: розмір єдиного податку (ЄП), методика його обчислення, список податків, що замінюються ЄП, а також критерії, які визначають можливість для підприємств та ФОП застосовувати ССО.

Також, суб'єкти малого підприємництва, реєструючись на спрощеній системі оподаткування, обирають одну із чотирьох груп єдиного податку .

Вибір групи єдиного податку залежить від виду господарської діяльності, кількості працівників та розміру доходу підприємства. Проте, загальна та спрощена системи оподаткування мають свої переваги та недоліки, які узагальнені у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

**Переваги та недоліки систем оподаткування суб'єкта
малого підприємництва**

Система оподаткування	Переваги	Недоліки
Загальна	відсутність обмежень кількості працівників, видів діяльності, обсягу доходу, оподаткування лише за наявності у підприємства прибутку; більш ширша можливість планування та оптимізації оподаткування (внаслідок впливу обсягу видатків на базу оподаткування).	складність адміністрування (більш суворі вимоги до ведення обліку та складання звітності); досить високе податкове навантаження, особливо за наявності найманих працівників тощо.

Система оподаткування	Переваги	Недоліки
Спрощена	спрощення процедури і порядку реєстрації платника податку; можливість переходу на сплату єдиного податку з початку будь-якого кварталу; спрощене ведення обліку і відносна простота заповнення звітності; звільнення від сплати платником єдиного податку, низки податків і обов'язкових платежів.	базою оподаткування є весь обсяг виручки від реалізації продукції; обмеження обсягів виручки суб'єктів малого бізнесу, які дають право використовувати спрощену систему оподаткування; застосування єдиних податкових ставок для всіх категорій платників, незалежно від обсягів виручки за звітний період.

Примітка. Складено на основі [10]

Другим питанням організації обліку суб'єкта малого підприємництва юридичної особи є вибір форми організації бухгалтерського обліку. На вибір форми організації бухгалтерського обліку впливають: розмір суб'єкта малого підприємництва та система оподаткування на якій він перебуває.

Інструкції з вибору форми організації бухгалтерського обліку містяться у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [35] та НП(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [26]. Узагальнення інформації про господарські операції малими підприємствами може здійснюватися за: журнальною, простою та спрощеною формою бухгалтерського обліку.

Журнальна форма обліку передбачає формування інформації у журналах та відомостях до них, на підставі первинних документів під час надходження їх до бухгалтерії або за підсумками за місяць. Дана форма обліку використовується, лише за умови, якщо суб'єкт малого підприємництва здійснює складне виробництво та воно є матеріалозатратним, що зумовлює відображення великої кількості господарських операцій та розрахунків.

Проста форма бухгалтерського обліку рекомендується для застосування на малих підприємствах, які протягом місяця здійснюють невелику кількість господарських операцій і не здійснюють виробництво продукції та роботи, пов'язаних з великими матеріальними витратами. Але є

обов'язковим відображати господарські операції з використанням методу подвійного запису.

Спрощена форма обліку застосовується, якщо використання простої форми обліку або за власним вибором суб'єкта малого бізнесу є неможливим.

Спрощена форма обліку застосовується у разі коли документообіг перевищує 100 господарських операцій на місяць. На підставі первинних і зведених документів у відомостях відображається запис за дебетом і кредитом відповідних рахунків, а також поєднання синтетичного та аналітичного обліку, тому окремо аналітичний облік не ведеться. Наприкінці місяця обороти з кредиту рахунків переносять до оборотно-сальдової відомості, яка є Головною книгою шахової форми.

Спрощена форма обліку дозволяє відображати господарські операції двома способами: без застосування подвійного запису або ж з його використанням. Та передбачає обрання одного з варіантів складу регістрів, запропонованих до використання суб'єктам малого підприємництва:

1) регулюється Методичними рекомендаціями з застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами № 422 [20], які передбачають використання 1 журналу та 5 відомостей до нього;

2) регулюється Методичними рекомендаціями із застосування регістрів обліку малими підприємствами № 720 [19], в яких передбачено, що форма бухгалтерського обліку з використанням регістрів обліку майна передбачає 4 журнали та 5 відомостей обліку господарських операцій.

Облікові регістри спрощеної форми ведення бухгалтерського обліку згідно з методичними рекомендаціями № 422 наведені в таблиці 1.5.

Усі зазначені вище форми ведення бухгалтерського обліку та узагальнення інформації можуть бути представлені в автоматизованій системі обробки даних.

Таблиця 1.5

Регістри аналітичного і синтетичного обліку суб'єктів малого підприємництва за спрощеною формою

Назва	Номери рахунків
Відомість 1-м	
Розділ I. Облік готівки і грошових документів	30, 33
Розділ II. Облік грошових коштів та їх еквівалентів	31
Відомість 2-м. Облік запасів	20, 21, 26
Відомість 3-м	
Розділ I. Облік розрахунків з дебіторами і кредиторами, за податками й платежами, довгострокових зобов'язань і доходів майбутніх періодів	37, 55, 64, 68, 69
Розділ II. Облік розрахунків з оплати праці	66
Відомість 4-м	
Розділ I. Облік необоротних активів та амортизації (зносу)	10, 13
Розділ II. Облік капітальних і фінансових інвестицій та інших необоротних активів	14, 15, 16, 18, 35
Відомість 5-м	
Розділ I. Облік витрат	90, 96
Розділ II. Облік витрат на виробництво	23
Розділ III. Облік доходів і фінансових результатів	44, 70, 74, 79
Розділ IV. Облік власного капіталу, витрат майбутніх періодів, забезпечень майбутніх витрат і платежів	39, 40, 47, 48
Оборотно-сальдова відомість	Головна книга

Примітка. Складено за даними [20]

Суб'єкти підприємницької діяльності – неплатники ПДВ повинні вести Книгу обліку доходів шляхом щоденного, за підсумками робочого дня, відображення в ній отриманих доходів. Суб'єкти підприємницької діяльності– платники ПДВ повинні вести облік доходів і витрат за формою та в порядку, затвердженому Міністерством фінансів України.

Книга ведеться самостійно як підприємцем, так і кожним з його найманих працівників, які здійснюють операції за готівку.

Таким чином, порядок ведення облікової реєстрації і форм облікових регістрів для СМП залежать від особливостей підприємницької діяльності, застосовуваної системи оподаткування та обраної СМП системи застосування рахунків бухгалтерського обліку.

Наступним питанням організації обліку суб'єктами малого підприємництва-юридичними особами є обрання варіанту застосування плану рахунків та затвердження робочого плану рахунків.

На сьогоднішній день, суб'єкти малого підприємництва можуть використовувати на вибір загальний або спрощений план рахунків. Наказом Міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. №186 був затверджений Спрощений план рахунків бухгалтерського обліку активів, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва [38], який з часом зазнав відповідних змін та доповнень. Згідно з п. 2 наказу № 186, спрощений план рахунків можуть застосовувати, зокрема, суб'єкти підприємницької діяльності – юридичні особи, визнані згідно з чинним законодавством, суб'єктами малого підприємництва. Отже, спрощений План рахунків носить пропонування, а не обов'язковий характер.

За загальним Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, підприємства і організації СМП можуть застосовувати: одночасно рахунки класу 8 «Витрати за елементами» і 9 «Витрати діяльності»; тільки рахунки класу 8 «Витрати за елементами»; тільки рахунки класу 9 «Витрати діяльності».

Порівняльна характеристика загального та спрощеного планів рахунків наведена у таблиці 1.6.

Таблиця 1.6

**Порівняльна характеристика загального та спрощеного планів
рахунків бухгалтерського обліку**

<i>Загальний план рахунків</i>	<i>Спрощений план рахунків</i>
Клас 1 «Необоротні активи»	
10 рахунків	6 рахунків
Клас 2 «Запаси»	
9 рахунків	4 рахунків
Клас 3 «Кошти, розрахунки та інші активи»	
9 рахунків	5 рахунків
Клас 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань»	
10 рахунків	4 рахунки
Клас 5 «Довгострокові зобов'язання»	
6 рахунків	1 рахунок
Клас 6 «Поточні зобов'язання»	

<i>Загальний план рахунків</i>	<i>Спрощений план рахунків</i>
10 рахунків	4 рахунки
Клас 7 «Доходи і результати діяльності»	
7 рахунків	3 рахунки
Клас 8 «Витрати за елементами»	
6 рахунків	-
Клас 9 «Витрати діяльності»	
9 рахунків	3 рахунки
Клас 0 «Позабалансові рахунки»	
9 рахунків	-

Джерело: Складено за даними [38, 31]

Отже, планом рахунків суб'єктів малого підприємництва, передбачено значно меншу кількість рахунків синтетичного обліку (30 рахунків проти 85). Відсутній чіткий поділ рахунків на класи та субрахунки. Проте з метою забезпечення необхідної деталізації та аналітичності обліково-економічної інформації підприємства можуть вводити до спрощеного Плану рахунків субрахунки, виходячи з призначення рахунків та потреб управління малим підприємством.

Фінансова звітність являє собою, бухгалтерську звітність, що містить інформацію про фінансовий, результати діяльності та рух грошових коштів підприємств за звітний період. Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» ст.11 передбачено обов'язок складання фінансової звітності. Основні принципи складання фінансової звітності викладено в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Фінансова звітність складається всіма суб'єктами підприємницької діяльності – юридичними особами. Для суб'єктів малого підприємництва, які перебувають на загальній системі оподаткування, передбачена загальна звітність, а для тих, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, передбачена скорочена за показниками фінансова звітність у складі Звіту про фінансовий стан та Звіту про фінансові результати.

Склад фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва на спрощеній системі оподаткування та особи які її складають наведено в таблиці 1.7.

Склад скорочених форм фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва та її користувачі

Форма фінансової звітності	Особи, які її складають
Фінансовий звіт малого підприємства (форми № 1-м і № 2-м)	малими підприємствами – юридичними особами, які визнані такими відповідно до законодавства
	представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності
Фінансова звітність мікропідприємства (форми № 1-мс і № 2-мс)	мікропідприємствами – юридичними особами, які визнані такими відповідно до законодавства
	підприємствами, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат відповідно до податкового законодавства
	непідприємницькими товариствами

Джерело: Складено за даними [26]

Щодо складання Спрощеного фінансового звіту, то суб'єкт малого підприємництва повинен відповідати цілому ряду обмежень, визначених у Податковому кодексі України ст. 154 п. 154.6 та мати право на застосування спрощеного бухгалтерського обліку доходів і витрат, а також бути платником єдиного податку, який відповідає критеріям, які визначені в Податковому кодексі України, усі інші малі підприємства складають Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва.

Також, за бажанням, малі підприємства можуть використовувати МСФЗ для МСП, закріпивши відповідне рішення в наказі про облікову політику, однак в такому випадку підприємство втрачає право застосовувати НП(С)БО 25 та зобов'язане переходити на складання звітності за НП(С)БО 1.

1.3 Характеристика діяльності ТОВ «НДП Будтехекспертиза» та його облікової політики

Малі підприємства займають велику частку в будівельній галузі. Будівництво як галузь економіки є комплексною за своїм характером і складом. Комплексність цієї галузі полягає в тому, що вона включає різнопрофільні підприємства: загальнобудівельні, проектні,

вишукувальні, виробництва будівельних матеріалів, будівельної механізації (транспортні), інжинірингові тощо.

До суб'єкта малого підприємництва будівельного комплексу відносять і Товариство з обмеженою відповідальністю «НДПІ Будтехекспертиза» яке більше 10 років працює у напрямках будівельного інжинірингу, а саме проектування об'єктів, технічної інвентаризації, інструментального обстеження будівель та споруд для проектування (реконструкції, капітального ремонту), обстеження для паспортизації об'єктів будівництва, юридичного супроводу будівництва, авторського та технічного нагляду[49].

На сьогоднішній день ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза» – це команда, в якій злагоджено працюють висококваліфіковані спеціалісти з різних напрямків: проектування, інжинірингу, юриспруденції. Діяльність колективу ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза» орієнтована на досягнення якісного та надійного результату, забезпечення інтересів та побажань замовника.

Товариство включене до Переліку спеціалізованих організацій для виконання робіт з обстеження та паспортизації існуючих будівель, споруд та інженерних мереж.

Товариством обстежено понад 460 цивільних та промислових об'єктів. Розроблено понад 520 робочих та ескізних проектів на промислові та цивільні будівлі і споруди, які успішно будуються або вже введені в експлуатацію, розроблено понад 30 детальних планів території, 50 містобудівних розрахунків та паспортів прив'язки об'єктів будівництва.

Основними замовниками є – ПрАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат» (м. Кривий Ріг), ПрАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат» (м. Кривий Ріг), АТ «Криворіжгаз» (м. Кривий Ріг), ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (м. Кривий Ріг), АТ «ДТЕК ДНІПРОВСЬКІ ЕЛЕКТРОМЕРЕЖІ» (м. Дніпро), середні та малі підприємства, приватні підприємці та фізичні особи вітчизняних та зарубіжних міст.

Переваги ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза»:

- можливість виконання повного циклу робіт;
- великий досвід у вирішенні різних складних питань в сфері будівництва;
- чітке дотримання всіх норм і правил;
- підготовка необхідної технічної документації в найкоротші терміни;
- індивідуальний підхід, швидке вирішення питань.

ТОВ «НДП Будтехекспертиза» для цілей бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності відноситься до категорії суб'єкта мікропідприємства, оскільки відповідає критеріям, які встановлені Законом про бухгалтерський облік (таблиця 1.9).

Таблиця 1.9

**Критерії відповідності ТОВ «НДП Будтехекспертиза» суб'єкту
мікропідприємства**

Критерій	Вимоги ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	ТОВ «НДП Будтехекспертиза»
юридична особа або фізична- особа підприємець	Підприємства з різними організаційно-правовими формами господарювання	Юридична особа, ТОВ
балансова вартість активів	до 350 тисяч євро включно	1232,5 тис. грн
середня кількість працівників	до 10 чоловік	9 чоловік
чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	до 700 тисяч євро включно	2,6 млн. грн.

Примітка. Складено автором за даними підприємства

Товариство працює на спрощеній системі оподаткування, відноситься до 3 групи єдиного податку та сплачує єдиний податок у розмірі 5%.

Щодо організаційної структури управління, то ТОВ «НДП Будтехекспертиза» має лінійну організаційну структуру, яка являє собою систему управління, в якій кожний підлеглий має тільки одного керівника і в кожному підрозділі виконується весь комплекс робіт, пов'язаних із його управлінням. Вищим органом товариства є загальні збори учасників.

Виконавчим органом Товариства є директор, який здійснює управління його поточною діяльністю.

Товариство складається з функціональних структурних підрозділів:

- адміністративний відділ;
- інжиніринговий відділ;
- проектний відділ.

Чисельність працюючих становила 9 чоловік, з них 4 штатних працівника та 5 сумісників.

Співробітники Товариства – це фахівці з багаторічним досвідом та молоді амбіційні інженери. Профільні фахівці Товариства пройшли навчання та мають посвідчення та кваліфікаційні сертифікати відповідальних виконавців окремих видів робіт (послуг).

ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза» є представником ринку інжинірингових послуг, що впливає на організацію бухгалтерського обліку. Так, працівники підприємств даного ринку повинні мати високу кваліфікацію і відповідний атестаційний сертифікат, що обумовлює високу частку витрат на навчання та оплату праці експертів; наявність спеціального програмного забезпечення та вимірювальних приладів; результатом роботи інжинірингового підприємства є звіт, висновок, технічний паспорт (технічний звіт по виконанню топографо-геодезичних робіт, технічний висновок про стан будівельних конструкцій, тощо); взаємодія з органами влади, шляхом погодження та експертизи документації; особливість виробничого процесу, який складається з декілька етапів (наприклад, проведення топографічної зйомки складається з таких етапів: замовлення (з'ясування деталей, встановлення ціни та оформлення договору); польовий етап (виїзд на ділянку та здійснення замірів); камеральний етап (розробка технічного звіту та оформлення документації); результати (надання пакету документів замовнику).

Зазвичай система бухгалтерського обліку складається з облікової політики, форми бухгалтерського обліку та способу обробки облікової інформації. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та

фінансову звітність в Україні» № 996 від 16.07.1999 р., під терміном «облікова політика» розуміється сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Основним завданням прийнятої підприємством облікової політики є достовірне відображення діяльності підприємства, формування повної, об'єктивної та достовірної інформації про неї для цілей об'єктивного регулювання цієї діяльності в інтересах зацікавлених осіб.

Облікова політика малого бізнесу формується шляхом вибору способів ведення бухгалтерського обліку з дозволених нормативними документами з урахуванням зовнішніх і внутрішніх факторів впливу.

Організацією бухгалтерського обліку в товаристві займається структурний підрозділ – Бухгалтерія на чолі з головним бухгалтером, який забезпечує формування повної і достовірної інформації про результати діяльності та майновий стан підприємства, необхідної для прийняття ефективних рішень, здійснення контролю за використанням матеріальних, трудових, фінансових ресурсів і попередження негативних явищ у господарській діяльності. Кількість облікового персоналу – три працівника.

Структуру бухгалтерії товариства наведено рис. 1.2.

Рис.1.2 Структура облікового апарату ТОВ «НДП Будтехекспертиза»

Джерело: складено за даними підприємства

Існуюча організаційна форма бухгалтерського обліку в товаристві має значні переваги. Зокрема, головний бухгалтер зацікавлений в результатах діяльності підприємства, добре знає специфіку діяльності підприємства і особливості організації виробництва, розуміє проблеми, з якими стикається підприємство.

Головний бухгалтер товариства у своєму підпорядкуванні має два бухгалтерів, між якими розподілені ділянки обліку, щодо розрахунків з працівниками по оплаті праці; розрахунків з постачальниками та підрядниками; розрахунків з покупцями і замовниками; розрахунки з бюджетом по податках і зборах; з обліку виробничих витрат та адміністративних витрат. Коло обов'язків головного бухгалтера визначається Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Вивчення фактичних даних щодо методів бухгалтерського обліку, які застосовуються на малих підприємствах, свідчить про те, що вимоги Національних стандартів бухгалтерського обліку є прийнятними для малих підприємств, оскільки вони надають керівництву право вибору при формуванні облікової політики.

Склад наказу про облікову політику малих підприємств суттєво відрізняється від складу наказу середніх і великих підприємств.

Малі підприємства обирають елементи облікової політики винятково виходячи з міркувань економічної ефективності й особливостей своєї діяльності оскільки від установлених методів залежить не тільки об'єктивність розкриття інформації в їх фінансовій звітності, а і величина чистого прибутку підприємства.

На малих підприємствах акцент переноситься на внутрішнє використання облікової інформації. Відповідно саме на внутрішніх користувачів повинна бути зорієнтована система бухгалтерського обліку малого підприємства, яка повинна забезпечувати: швидку підготовку фінансової звітності; достатній рівень точності суттєвої інформації; обробку облікової інформації з мінімальними витратами.

Загальноприйнята структура наказу про облікову політику підприємства наведена у додатку В.

Відповідно до облікової політики на товаристві застосовується журнально-ордерна форма обліку. Форми журналів-ордерів та інших

облікових реєстрів, розроблені фахівцями підприємства. Дані журналів-ордерів, інших облікових реєстрів і додаткових довідок відображаються в Головній книзі підприємства, що є підставою для складання Балансу підприємства. Після обробки журнали-ордери, облікові реєстри і довідки підписуються головним бухгалтером. Обробка реєстрів бухгалтерського обліку автоматизована за допомогою комп'ютерних програм «Microsoft Excel», «М.Е.Дос». За допомогою різноманітних функцій, вся введена інформація в Microsoft Excel відповідним чином обробляється, а саме: проведення розрахунків з використанням спеціальних функцій і формул; отримання вибіркового даних; побудову діаграм і графіків; аналіз статистичних даних. А для подання звітності до контролюючих органів та обміну первинними документами між контрагентами в електронному вигляді товариство застосовує програмне забезпечення М.Е.Дос - систему електронного документообігу, яка допоможе в роботі з документами різних типів і призначення: звітами, податковими накладними, актами, рахунками.

В обліковій політиці розкривається інформація про методи ведення бухгалтерського обліку, які суттєво впливають на оцінку та прийняття рішень користувачами бухгалтерської звітності. До них відносять: межу суттєвості; методи оцінки вибуття запасів; методи нарахування амортизації необоротних активів; визнання доходів і витрат від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг; методи калькулювання витрат виробництва; методи з використанням рахунків класу 8 або 8 та 9, або тільки 9; тощо.

При складанні фінансової звітності товариства встановлена межа істотності в розмірі 50 грн.

У додатках до наказу про облікову політику міститься розроблений на підставі Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій робочий план рахунків (додаток Г).

На думку Гоголь Т.А. для малих підприємств з чисельністю працівників 40-50 осіб доцільним є розробка робочого плану рахунків на

основі затвердженого плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій для кожного підприємства окремо з урахуванням особливостей його діяльності, інформаційних потреб користувачів, а для невеликих малих підприємств (з чисельністю працівників до 15-25 осіб) більш економічно та інформаційно обґрунтованим є розробка робочого плану рахунків на основі спрощеного плану рахунків, однак з виокремленням тих рахунків для відображення основних засобів, запасів, доходів і витрат, які найбільш відображатимуть особливості фінансово-господарської діяльності малого підприємства [1, с.191].

Наказ про облікову політику товариства не містять додатків графіка документообігу, переліку первинних документів і облікових реєстрів.

1.4 Методика бухгалтерського обліку та складання звітності у суб'єкта малого підприємництва ТОВ «НДП Будтехекспертиза»

Обліковий процес в ТОВ «НДП Будтехекспертиза» поділений на: первинний, поточний та підсумковий облік.

Усі господарські операції, у тому числі і надання послуг, відображаються в бухгалтерському обліку методом їх суцільного і безперервного документування. Основою для ведення бухгалтерського обліку господарських операцій є належним чином оформлені первинні документи.

Товариство використовує адаптовані до виду діяльності форми первинних документів, що затверджені внутрішніми розпорядчими документами підприємства з урахуванням обов'язкових реквізитів. Первинні документи в ТОВ «НДП Будтехекспертиза» формуються на паперовому носії.

Відповідальність за забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження опрацьованих

(включених до обліку) документів протягом встановленого терміну несе директор товариства. Головний бухгалтер має забезпечити відображення на рахунках і в регістрах бухгалтерського обліку інформації про всі господарські операції. Форми первинних документів, які застосовує Товариство наведені в таблиці 1.10.

Таблиця 1.10

Форми первинних документів які використовуються

Об'єкт обліку	Форми первинних документів
Облік основних засобів та нематеріальних активів	акти приймання – передачі (внутрішнього переміщення); акти списання (ліквідації); акти переоцінки; рахунки фактури; описи інвентарних карток; інвентарні списки; акти інвентаризації та порівняльної відомості за результатами інвентаризації; розрахунок амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів; акти введення в експлуатацію; акти приймання – передачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів; акти виконаних робіт з ремонту основних засобів.
Облік запасів	накладні, товарно-транспортні накладні, прибуткові ордери, акти про приймання матеріалів.
Облік грошових коштів та їх еквівалентів	прибутковий касовий ордер (ПКО), видатковий касовий ордер (ВКО), журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів, касова книга, платіжна відомість, розрахунково-платіжна відомість, платіжна інструкція.
Облік заробітної плати	табель обліку використання робочого часу, наказ (розпорядження) про надання відпустки, наказ (розпорядження) про прийняття на роботу, особова картка працівника, розрахунково-платіжна відомість, штатний розклад
Облік витрат	відомості, накладні, акти; розрахунково – платіжні відомості з оплати праці працівників; авансові звіти підзвітних осіб, рахунки - фактури, калькуляції, бухгалтерські довідки
Облік доходів	акти, рахунки, рахунок-фактура, виписка банку, договори

Примітка. Складено автором за даними підприємства

Специфіка і характер діяльності різних підприємств приводять до необхідності застосування форм первинних документів, які враховують галузеві особливості, та можуть бути розробленими на самому підприємстві.

Основним первинним документом у товаристві, який відображає факт виконання робіт (надання послуг) є Акт здачі-приймання проектно-вишукувальної, науково-технічної продукції. Форма даного акту товариством розроблена самостійно та затверджена внутрішнім розпорядчим

документом по підприємству. Зміст акту дозволяє оформлювати результати обсягів виконаних послуг (робіт) за їх частинами. Так, в договорі на проведення інжинірингових робіт передбачено складання Акту здачі-приймання після завершення кожного етапу. Наприклад, комплекс робіт по об'єкту включають деякі етапи: топографо-геодезичні роботи та розробка графічних матеріалів з визначенням техніко-економічних показників, розрахунок площ земельної ділянки об'єкта.

Акт здачі-приймання проектно-вишукувальної, науково-технічної продукції, крім обов'язкових реквізитів (назва документа; дата складання; назва підприємства, від імені якого складено документ; зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції; посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення; особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції), містить й додаткові реквізити: назва етапу робіт та його обсяг, що здається; обсяг виконаних робіт за попередні періоди, дані про оплату. Акт здачі-приймання проектно-вишукувальної, науково-технічної продукції наведений в додатку Д.

Разом з Актом здачі-приймання проектно-вишукувальної, науково-технічної продукції формується накладна, яка підтверджує факт отримання/передачі результатів наданих послуг (виконаних робіт) і по суті завершує процес купівлі-продажу між виконавцями і замовником. В накладній зазначаються реквізити виконавця та замовника, найменування роботи (наприклад: технічний звіт, графічні матеріали), одиниці виміру та кількість примірників (додаток Е).

Господарські операції, оформлені первинними документами, представляють собою значний обсяг інформації, яку необхідно представити у вигляді системи, яка придатна для використання. Послідовність представлення господарських операцій у вигляді системи є поточним обліком господарських операцій.

Поточний облік, як і первинний, передбачає ряд організаційних заходів, сукупність яких формує його як об'єкт організації. Цим об'єктом є забезпечення поточного обліку оптимальною формою ведення обліку – як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них, технічних засобів обробки облікової інформації.

Для ведення бухгалтерського обліку господарських операцій у товаристві використовують стандартну комп'ютерну програму Microsoft Excel, що входить до складу офісного пакета Microsoft Office. Бухгалтерія в Microsoft Excel має переваги в порівнянні зі спеціалізованими програмами. В першу чергу, це гнучкість налаштування окремих параметрів для кожного конкретного підприємства, можливість взаємозв'язку з іншими видами обліку і діловодства, інформативність. Крім того, можливості Microsoft Excel дозволяють акумулювати інформацію для фінансового аналізу, планування і прогнозування подальшої діяльності підприємства.

Поточний облік в ТОВ «НДП Будтехекспертиза» складається з таких операцій:

- реєстрація інформації, узагальненої за даними первинного обліку, у системі рахунків бухгалтерського обліку;
- реєстрація інформації в носіях інформації даного етапу обліку – облікових реєстрах;
- групування та перегрупування показників.

Для організації обліку важливе значення має систематизація господарських операцій. Систематизованим переліком рахунків бухгалтерського обліку, які використовуються для відображення господарських операцій на підприємства є Робочий план рахунків.

Розглянемо особливості ведення поточного обліку ТОВ «НДП Будтехекспертиза» з урахуванням специфіки діяльності та системи оподаткування.

Відмітною особливістю інжинірингових послуг є їх нематеріальна форма, тобто послуги не мають матеріального вираження та не підлягають

продажу окремо від процесу їх виробництва. Момент завершення виробництва послуги збігається з моментом надання її споживачеві.

Сума доходу, отриманого від надання послуг, акумулюється на субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг». Слід зазначити, ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза» не є платником ПДВ, тому всі документи з реалізації послуг (робіт) оформлюються без позначення суми ПДВ.

Аналітичний облік доходів від реалізації ведеться за видами (групами) робіт, послуг, або іншими напрямками, визначеними підприємством.

Товариству рекомендовано доповнити робочий плану рахунків у частині обліку доходів, що дасть змогу керівництву підприємства виділити найбільш прибуткові та збиткові напрями діяльності та ринки збуту, на підставі аналізу доходів та витрат спрогнозувати майбутні обсяги продажів та розробити стратегію розвитку підприємства в майбутньому.

Інформація про понесені витрати при виконанні робіт (послуг) узагальнюється на рахунку 23 «Виробництво». За дебетом цього рахунку відображаються прямі матеріальні, трудові та інші прямі витрати, а також розподілені загальновиробничі витрати, а за кредитом – вартість виконаних робіт (послуг).

У ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза» собівартість виконаних робіт складається в основному із заробітної плати інженерів, експертів, нарахування єдиного соціально внеску, амортизації необоротних активів, вартості запасів (канцтоварів), які використовуються під час надання послуги.

За підсумками звітнього місяця зібрані витрати, пов'язані з виконанням робіт (послуг) товариством, формують показник собівартості реалізації. На субрахунку 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг» ведеться облік собівартості реалізованих за звітний період робіт і послуг. За дебетом цього субрахунку відображається виробнича собівартість реалізованих робіт, послуг; за кредитом – списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати».

Облік необоротних активів у товаристві ведеться тільки за первісною вартістю без урахування зменшення корисності та переоцінки до справедливої вартості; не створюється забезпечення наступних витрат і платежів (на виплату наступних відпусток працівникам, виконання гарантійних зобов'язань тощо), а визнаються відповідні витрати у періоді їх фактичного понесення. Поточна дебіторська заборгованість включається до підсумку балансу за її фактичною сумою.

Товариство є платником єдиного податку, нарахування якого здійснюється за нормами податкового законодавства, з одночасним включенням відповідної суми єдиного податку до складу поточних витрат звітного періоду.

Для правильного розрахунку суми єдиного податку, необхідно чітко розуміти складові доходу і правильно визначити дату його виникнення. Доходом платника єдиного податку є: для юридичної особи – будь-який дохід, включаючи дохід представництв, філій, відділень такої юридичної особи, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формі. При продажу основних засобів юридичними особами – платниками єдиного податку дохід визначається як сума коштів, отриманих від продажу таких основних засобів. До суми доходу платника єдиного податку включається вартість безоплатно отриманих протягом звітного періоду товарів (робіт, послуг). До суми доходу платника єдиного податку третьої групи (юридичні особи) за звітний період включається вартість реалізованих протягом звітного періоду товарів (робіт, послуг), за які отримана попередня оплата (аванс) у період сплати інших податків і зборів [32].

Датою отримання доходу платника єдиного податку є дата надходження коштів платнику єдиного податку у грошовій (готівковій або безготівковій) формі, дата підписання платником єдиного податку акту приймання-передачі безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг). Для платника єдиного податку третьої групи, який є платником податку на

додану вартість, датою отримання доходу є дата списання кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності. Для платника єдиного податку третьої групи (юридичні особи) датою отримання доходу також є дата відвантаження товарів (виконання робіт, надання послуг), за які отримана попередня оплата (аванс) у період сплати інших податків і зборів, визначених цим [32].

Нарахування єдиного податку обліковується за дебетом рахунку 92 «Адміністративні витрати» і кредитом субрахунку 641.7 «Розрахунки за єдиним податком». Операції, за якими товариство отримано дохід та розраховало єдиний податок за ставкою 5%, наведено в табл. 1.12.

Таблиця 1.12

Формування бази оподаткування єдиним податком та його облік

Зміст операції	Первинні документи	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1. Отримано дохід від реалізації робіт (послуг)	Акт здачі-приймання	361	703	90 000,00
2. Отримано оплату за реалізовані роботи (послуги)	Виписка банку	311/3	361	90 000,00
3. Отримано передоплату за роботи (послуги), що будуть надані у наступному кварталі	Виписка банку	311/3	681	15 000,00
4. Отримано проценти, нараховані банком за депозитом, на поточний рахунок підприємства	Виписка банку	311/3	732	4 500,00
5. Списано кредиторську заборгованість перед постачальником, який пройшов процедуру ліквідації	Бухгалтерська довідка	631	717	1 200,00
6. Безкоштовно отримані МШП	Акт передачі	22	718	2 500,00
7. Нараховано єдиний податок	Бухгалтерська довідка	92	641.7	5 660,00
8. Погашено зобов'язання за нарахованим єдиним податком	Платіжна інструкція	641.7	311/3	5 660,00

Примітка. Складено за даними підприємства

Для третьої групи платників ЄП встановлено квартальний звітний період. Тому вони сплачують податок протягом 10 календарних днів, що настають за граничним строком подання декларації. Тобто після того, як задекларують дохід.

Бухгалтерський облік типових господарських операцій по ТОВ «НДП Будтехекспертиза» наведено у таблиці 1.13.

Таблиця 1.13

**Бухгалтерський облік типових господарських операцій по
ТОВ «НДП Будтехекспертиза»**

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн	Документ
	Дебет	Кредит		
1. Отримання готівки з поточного рахунку в банку	301	311/3	1 264,00	Корінець чеку, ПКО
2. Перераховані кошти з поточного рахунку на депозитний рахунок	313/6	311/3	200 000,00	Платіжна інструкція
3. Повернуто на поточний рахунок підприємства основну суму депозиту	311/3	313/6	200 000,00	Виписка банку
5. Отримано проценти, нараховані банком за депозитом, на поточний рахунок підприємства	311/3	732	125,00	Виписка банку
6. Нараховано заробітну плату виробничому персоналу	23	66.1	27 105,94	Розрахунково-платіжна відомість
7. Нараховано ЄСВ	23	651/13	5 963,31	Розрахунково-Платіжна відомість
8. Нараховано заробітну плату адміністративному персоналу	92	66.1	21 769,10	Розрахунково-платіжна відомість
9. Нараховано ЄСВ	92	651/13	4 789,20	Розрахунково-платіжна відомість
10. Утримано із зарплати ПДФО	66.1	641/6	8 797,50	Розрахунково-Платіжна відомість
11. Утримано із зарплати військовий збір	66.1	642/1	733,13	Розрахунково-Платіжна відомість
12. Утримано суму аліментів з заробітної плати працівника	66.1	68.5	1 395,23	Виконавчий лист, розрахунково-платіжна відомість
13. Перераховано суму зарплати, що підлягає зарахуванню на карткові рахунки працівників, на транзитний рахунок	377/1	311/3	37 949,18	Платіжна інструкція
14. Зараховано суму заробітної плати на карткові рахунки працівників	66.1	377/1	37 949,18	Виписка банку
15. Перераховано до бюджету податки	641/6, 642/1, 651/13	311/3	9 530,63	Платіжна інструкція
16. Перераховано комісійну винагороду банку за обслуговування картрахунків	92	311/3	303,59	Виписка банку
17. Нараховано орендну плату за поточний місяць	92	68.5	36 000,00	Акт наданих послуг
18. Перераховано суми орендних платежів за поточний місяць	68.5	311/3	36 000,00	Платіжна інструкція
19. Відображено у складі витрат вартість комунальних послуг	92	68.5	1 550,00	Рахунки, акт наданих послуг
20. Сплачено комунальні послуги постачальникам	68.5	311/3	1 550,00	Платіжна інструкція

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн	Документ
	Дебет	Кредит		
21. Виконано роботи з техобслуговування принтера	92	68.5	720,00	Рахунок, акт
22. Сплачено за техобслуговування	68.5	311/3	720,00	Платіжна інструкція
23. Оприбутковано канцтовари	209	63.1	413,32	Накладна
24. Передано канцтовари для використання	92	209	413,32	Акт списання
25. Сплачено постачальнику за канцтовари	63.1	311/3	413,32	Платіжна інструкція
26. Отримання юридичних послуг з присвоєння адреси об'єкту нерухомого майна	23	68.5	3 500,00	Акт наданих послуг
27. Сплачено за юридичні послуги	68.5	311/3	3 500,00	Платіжна інструкція
28. Нарахування суми амортизації нематеріальних активів	92	133	863,41	Відомість нарахування амортизації
29. Нарахування суми амортизації основних засобів, які використовуються з виробничою метою	23	131	704,95	Відомість нарахування амортизації
30. Сплачено передплату за видання «Ціноутворення у будівництві»	37.1	311/3	4 680,00	Платіжна інструкція
31. Включено вартість передплати до складу витрат майбутніх періодів	39	37.1	4 680,00	Відомість
32. Отримано номери збірника «Ціноутворення у будівництві» за місяць	92	39	390,00	Накладна
33. Відображено дохід від реалізації робіт (послуг)	36.1	703	65 000,00	Акт
34. Отримано кошти від покупця	311/3	36.1	65 000,00	Виписка банку
35. Нараховано єдиний податок	92	641/7	3 250,00	Відомість
36. Сплачено єдиний податок	641/7	311/3	3 250,00	Платіжна інструкція
37. Відображення списання доходу від реалізації послуг на рахунок фінансових результатів	703	791	65 000,00	Бухгалтерська довідка
38. Списання доходів фінансової діяльності на рахунок фінансових результатів	732	792	125,00	
39. Віднесення суми адміністративних витрат на фінансові результати	791	92	69 185,21	
40. Списано собівартість реалізованих послуг	903	23	36 569,25	
41. Віднесення суми собівартості реалізованих послуг на фінансові результати	791	903	36 569,25	
42. Отриманий прибуток відноситься в порядку закриття субрахунку 792 на рахунок нерозподіленого прибутку	792	441	125,00	
43. Одержаний збиток відноситься в порядку закриття субрахунку 791 на рахунок непокритих збитків	442	791	40 754,46	

Джерело: складено за даними підприємства

Головним бухгалтером товариства самостійно розроблено реєстри бухгалтерського обліку на базі шаблонів Excel, які використовуються при щомісячному складанні журналів, відомостей та оборотно-сальдових відомостей.

На підставі первинних документів дані про господарські операції бухгалтер товариства вносить до відомостей аналітичного обліку, одночасно формуються журнали, оборотно-сальдова відомість.

Журнал являє собою нагромаджувальний реєстр, який побудований за кредитовою ознакою. Призначений він для відображення записів відповідних господарських операцій за місяць по кредиту одного або декількох синтетичних рахунків в дебет кореспондуючих з ними рахунків. Аналітичний облік ведеться в відомостях. Записи в відомості здійснюються в хронологічному порядку на підставі первинних документів.

Наприкінці місяця підсумки журналів переносять вручну до Головної книги, на основі якої, з використанням показників облікових реєстрів, складають Баланс та інші форми звітності. Для кожного синтетичного рахунка в Головній книзі відводять окрему сторінку, а для запису оборотів у журналі-ордер за місяць - окремий рядок.

Також, для узагальнення даних поточного обліку та взаємної перевірки правильності записів за рахунками бухгалтерського обліку використовують оборотно-сальдову відомість. Оборотна відомість узагальнює дані поточного синтетичного обліку, даючи інформацію про зміни господарських засобів та їх джерел за звітний період, а також їх стан на початок і кінець звітного періоду.

Оборотну відомість за синтетичними рахунками використовують для складання форми фінансової звітності. Склад облікових реєстрів, які використовуються товариством для узагальнення облікових даних наведено у додатку Ж. Журнали та відомості аналітичного обліку сформовані за

господарськими операціями, що відбулися у товаристві протягом березня 2023 року наведені у додатках З, И.

Завершальним етапом в обліковому процесі є фінансова звітність, яка виконує ключові функції бухгалтерського обліку, такі як контрольну, інформаційну, аналітичну, а також допомагає у вирішенні поставлених завдань. Метою складання фінансової звітності є надання користувачам повної, правдивої, неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства для прийняття ними рішень.

Складання і подання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва на сьогоднішній день має свої особливості, що враховують специфіку їх господарювання. Відповідно до п. 3 ст. 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено, що для суб'єктів малого підприємництва і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності національними положеннями (стандартами) встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати, форма і порядок складання яких визначаються НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [26].

Згідно з пп. 2 п. 2 розд. I НП(С)БО 25 юридичні особи платники єдиного податку, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат відповідно до податкового законодавства (до яких належать ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза») повинні подавати органам статистики фінансову звітність мікропідприємства у складі Балансу (форма № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) [26]. Баланс складають на кінець останнього дня звітного періоду, а Звіт про фінансові результати – наростаючим підсумком з початку звітного року.

Такий звіт подається один раз за підсумками року до 28 лютого наступного за звітним року. Слід зазначити, що товариство не подає фінансову звітність до податкових органів – це передбачено п. 46.2 ПКУ [32].

Для забезпечення повної, правдивої і неупередженої інформації про стан активів, зобов'язань і капіталу та результатів діяльності головний

бухгалтер товариства організовує завершальні роботи перед складанням фінансової звітності. Процес підготовки до безпосереднього складання фінансових звітів товариства поділений на кілька етапів.

Підготовчий етап необхідний для перевірки повноти відображення у поточному обліку господарських операцій, чи всі первинні документи оформлені, і завершити облікові записи: уточнити розподіл витрат і доходів між суміжними звітними періодами; перевірити стан розрахунків з дебіторами і кредиторами, скоригувати обсяги доходів і витрат, а також списати відповідні суми на фінансові результати та закрити рахунки; відобразити нерозподілені прибутки (збитки).

Основні етапи підготовки фінансової звітності та послідовність цих робіт, наведені на рис. 1.3.

Перед складанням річної фінансової звітності, згідно до ст. 10 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» для підтвердження правильності та достовірності даних бухгалтерського обліку і звітності ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза» проводить обов'язкову інвентаризацію активів, зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан та оцінка.

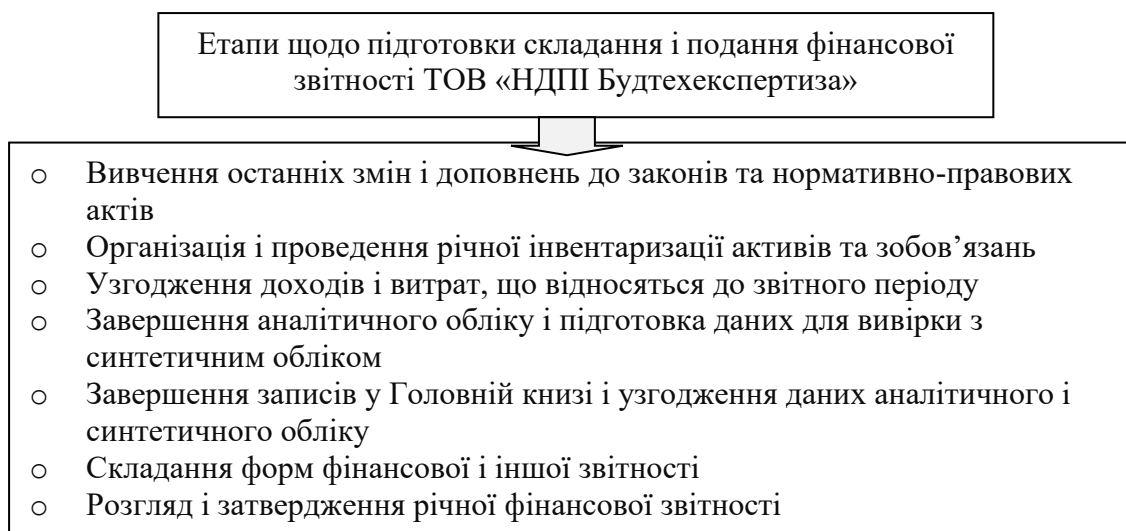

Рис. 1.3 Основні етапи підготовки фінансової звітності

Джерело: складено за даними підприємства

Для здійснення інвентаризації і прийняття рішення за її результатами у товаристві створена постійна діюча інвентаризаційна комісія у складі 3 осіб: директор товариства, головний бухгалтер, геодезист (досвідчений працівник товариства, який знається на окремих об'єктах інвентаризації, їх цінах). Інвентаризаційну комісію очолює директор. При проведенні інвентаризації та регулюванні її результатів керуються Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань [39].

Для початку інвентаризації, директор підприємства ухвалює наказ (розпорядження) про її проведення, в якому окреслені об'єкти та строки проведення інвентаризації. Повну інвентаризацію проводять в терміни, що максимально наближені до складання річного фінансового звіту строки (щорічно станом на 01 грудня).

При складанні фінансової звітності за формами № 1-мс і № 2-мс. необхідно чітко дотримуватися принципів її підготовки – автономності підприємства, безперервності діяльності, періодичності, історичної (фактичної) собівартості, нарахування та відповідності доходів і витрат, повного висвітлення, послідовності, обачності, превалювання сутності над формою, єдиного грошового вимірника.

Алгоритм складання форми 1-мс «Баланс», представлений в додатку К.

Згортання статей активів та зобов'язань є неприпустимим, крім випадків, передбачених відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

У звіті про фінансові результати наводиться інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період.

Алгоритм складання форми 2-мс Звіту про фінансові результати представлений в табл. 1.14.

Таблиця 1.14

Порядок заповнення форми № 2-мс «Звіт про фінансові результати»

Найменування статті	Код рядка	Джерело інформації для заповнення	Дані ф. № 2-мс «Звіт про фінансові результати»
---------------------	-----------	-----------------------------------	--

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	Обороти за Дт субрах. 703 з Кт субрах. 791 мінус обороти за Кт субрах. 704 з Дт субрах. 791	2527,9
Інші доходи	2160	Обороти за Дт рах. 71 з Кт субрах. 791; за Дт рах. 72, 73 з Кт субрах. 792; за Дт рах. 74 з Кт субрах. 793	59,9
Разом доходи	2280	Ряд. 2000 + ряд. 2160	2587,8
Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)	2050	Обороти за Дт субрах. 903	2187,1
Інші витрати	2165	Обороти за Дт рах. 92, 93, 94, 95, 96, 97	2,0
Разом витрати	2285	Ряд. 2050 + ряд. 2165	2189,1
Фінансовий результат до оподаткування	2290	Ряд. 2280 – ряд. 2285	398,7
Податок на прибуток	2300	Оборот за Дт рах. 98 з Кт субрах. 481, 641/Розрахунки з податку на прибуток	-
Витрати (доходи), які зменшують(збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	На сьогодні цей рядок не заповнюють	-
Чистий прибуток (збиток)	2350	Ряд. 2290 – ряд. 2300	736,2

Джерело: складено за даними фінансової звітності підприємства та [26]

Спрощена фінансова звітність ТОВ «НДП Будтехекспертиза» за 2023 рік представлена у додатку Л.

ТОВ «НДП Будтехекспертиза» для подання звітності до контролюючих органів в електронному вигляді використовує модуль «Звітність» в програмі М.Е.Дос, головна задача якого заощадити час та спростити роботу бухгалтера. Модуль «Звітність» автоматично заповнить реквізити контролюючого органу, контролює правильність заповнення форми та зробить автоматичний підрахунок. Це скорочує час роботи над документами та мінімізує ризик накладання штрафів за некоректне заповнення.

Перед подачею фінансового звіту мікропідприємства до Державної служби статистики його необхідно підписати кваліфікованим електронним підписом. Підписи накладаються на звіт у наступній послідовності: перша – кваліфікована електронна підпис керівника (директора); друга – кваліфікована електронна підпис (головного бухгалтера); третя – кваліфікована електронна печатка підприємства. Звіт відправляється до

контролюючого органу через інтернет на єдину адресу Центра обробки електронних звітів контролюючого органу. Звітність можна вважати зданим лише після того, як була отримана відповідь від контролюючого органу – квитанція про прийняття звіту.

Однією з видів бухгалтерської звітності є податкова звітність. Податкова звітність подається у вигляді податкових декларацій (розрахунків) платником податків контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та сплата податкового зобов'язання.

Згідно з абзацом 1 п. 49.2 ПКУ платник податків зобов'язаний за кожний встановлений ПКУ звітний період, в якому виникають об'єкти оподаткування, або у разі наявності показників, які підлягають декларуванню, відповідно до вимог ПКУ подавати податкові декларації щодо кожного окремого податку, платником якого він є. Цей абзац застосовується до всіх платників податків, в тому числі платників, які перебувають на спрощеній системі оподаткування обліку та звітності. Тобто, ТОВ «НДП Будтехекспертиза», як платник єдиного податку третьої групи подає до контролюючого органу податкову декларацію платника єдиного податку.

Платники єдиного податку третьої групи (юридичні особи) звітують поквартально, протягом 40 календарних днів, що настають за останнім днем звітного (податкового) кварталу. При цьому, податкова декларація платника єдиного податку 3 групи складається наростаючим підсумком. Сума доходу вказується в гривнях з копійками.

Податкова декларація платника єдиного податку третьої групи заповнюється за формою, затвердженою наказом Міністерства фінансів України № 578 [22], та складається з 4 розділів:

1. Загальні відомості.
2. Дохід, що підлягає оподаткуванню.
3. Розрахунок податкових зобов'язань з єдиного податку.
4. Визначення податкових зобов'язань у зв'язку з виправленням

самостійно виявлених помилок.

Отже, особливостями організації обліку суб'єктів малого бізнесу є наступні: вибір системи оподаткування; затвердження обраної форми бухгалтерського обліку в Наказі про облікову політику; використання для підтвердження здійснюваних господарських операцій певних первинних документів; відображення інформації у відповідних облікових регістрах – залежить від обраної форми бухгалтерського обліку; узагальнення інформації у фінансовій звітності.

1.5 Зарубіжний досвід системи оподаткування для суб'єктів малого підприємництва

Одним із головних елементів процесу переходу до ринкової економіки в Центральній та Східній Європі та країнах колишнього Радянського Союзу було створення великої кількості малого та середнього бізнесу. Сектор МСП у країнах з перехідною економікою виник в результаті приватизації та розпаду великих державних підприємств, а також через велику кількість нових, як правило, дуже невеликих фірм, які були створені в результаті процесу лібералізації ринку. Сьогодні в середньому 82% фірм у Східній Європі є малими підприємствами. Це створює серйозні проблеми для податкових систем і, зокрема, податкових адміністрацій [52, с.38].

Еволюція спрощеної системи оподаткування призвела до того, що у світовому масштабі діють три основні типи систем:

- системи, засновані на обороті/валовому доході;
- системи, що використовують конкретні показники для визначення розміру та обсягу виробництва малого бізнесу, наприклад, площа, кількість працівників, або місцезнаходження підприємства;
- загальні патенти для певних професій, незалежно від розміру, розташування та обороту бізнесу. Системи, засновані на обороті/валовому доході широко застосовуються у багатьох країнах світу, хоча обсяги річного

валового доходу (обороту) значно змінюються залежно від стану соціального та економічного розвитку певної країни (табл. 1.14).

Таблиця 1.14

**Порівняльна характеристика кількісних класифікаційних критеріїв
малого підприємництва в різних країнах світу**

Країна	Критерії	Кількісні характеристики
Греція	Чисельність працівників, осіб	до 50
	Річний товарооборот, млн. дол. США	до 1,5
Німеччина	Чисельність працівників, осіб	від 50 до 500
	Річний товарооборот, млн. дол. США	до 55
Польща	Чисельність працівників, осіб	до 50
	Річний товарооборот, млн. євро	до 10
Великобританія	Чисельність працівників, осіб	до 50
	Річний товарооборот, тис. фунтів стерлінгів	до 400
США	Чисельність працівників, осіб	до 300
	Річний прибуток, млн. дол.	до 2
Японія	Чисельність працівників, осіб	до 100
	Статутний капітал, млн. ієн	до 30

Джерело: [52, с.40]

Деякі країни використовують загальні патентні схеми для оподаткування мікробізнесу. Патент на мікробізнес не базується на жодному показнику потенціалу прибутку бізнесу. Сума патенту залежить лише від виду бізнесу, тому оподаткування не залежить від розміру, місця розташування підприємства чи його обороту.

З метою стимулювання роботи малого бізнесу у європейській практиці здебільшого використовуються методи, які можна об'єднати у дві моделі:

- перша передбачає застосування окремої спрощеної системи оподаткування;
- інша дозволяє використовувати спеціальні механізми зниження податкового навантаження у межах загальної системи оподаткування.

Вивчення особливостей двох підходів може надати можливість виокремити найкращі механізми і інтерпретувати їх з врахуванням вітчизняних особливостей ведення бізнесу та оптимальним співвідношенням

економічної вигоди держави (наповненням бюджету) та стимулів подальшої діяльності суб'єктами мікро- та малого підприємництва. Зокрема, серед інших пільг для французьких підприємців існує можливість дворічного звільнення від податку на прибуток та місцевих податків.

У Великобританії запроваджено надбавки при впровадженні нової продукції, придбанні обладнання, створенні нових робочих місць та інше.

У Німеччині широко поширені такі механізми, як субсидійна допомога. Особливістю інтеграційних європейських процесів є загальна тенденція застосування допомог для інноваційних видів підприємницької діяльності, які тісно пов'язані з особливостями оподаткування тієї чи іншої країни, в тому числі й підприємницької діяльності.

Незважаючи на інтеграційні процеси, європейські країни все ще мають різноманітні особливості оподаткування підприємницької діяльності. Диференційовані тарифи дозволяють підтримувати виробників окремих видів продукції та деяких інноваційних послуг, у тому числі ІТ-технологій. Крім того, кожна країна розробляє свою стратегію підтримки підприємців.

У деяких країнах Європи існують податкові пільги для мікропідприємств. Такі пільги надаються для розвитку підприємницької діяльності та спрощення процедур оподаткування. Так, у Латвії діє ставка податку 9% від обороту для підприємств з оборотом не більше 100 000 євро і кількістю працівників не більше 5 осіб відповідно до 43 закону «Про оподаткування мікропідприємств» [52,с.41].

На відміну від України, цей податок уже включає соціальні внески. Якщо оборот мікропідприємства перевищує 100 000 євро, то перевищення оподатковується за ставкою 20%. Така система дає такі можливості:

- максимально спростити оподаткування шляхом сплати єдиного податку;
- зменшити витрати на оплату праці, пов'язані з поданням декларацій до фондів та податкового органу, а також витрати на оплату праці, пов'язані зі зменшенням податку на суму сплачених страхових внесків;

- підвищити привабливість підприємницької діяльності за рахунок простого оподаткування.

На сьогоднішній день у європейських країнах існує досить розвинена підтримка інноваційних підприємств. Так, ІТ-компанії звільнені від податків у Великій Британії. У Нідерландах ставка податку на прибуток для «інноваційних» компаній становить 5%. Крім того, самозайняті підприємці мають право отримати вирахування понад 12 тисяч євро з оподаткованого прибутку. Для підприємців-початківців сума відрахувань становить 6157 євро. Крім того, існують різні відрахування для екологічно чистих підприємств у розмірі 13,5%, 27% і 36% залежно від вартості інвестицій в експлуатацію екологічно чистих систем. У Румунії існують податкові кредити, спонсорство та патронаж інноваційних підприємств; крім того, з 1 січня 2014 року надбавки збільшено з 20% до 50% [52, с.36].

Такі надбавки дозволяють урядам надавати вибіркочу підтримку інноваціям і підтримувати підприємницьку діяльність у необхідних сферах економічного розвитку. Важливим моментом в еволюції податкової підтримки малого та середнього бізнесу у Європі є застосування податкового моніторингу, що у свою чергу забезпечує:

- прозорість відносин між податковою службою та платниками податків;
- довіру, необхідну для компенсації різниці в знаннях між платниками податків, обміні та обробці даних, яка базується на розумінні методів і процесів взаємодії під час податкового моніторингу.

Взаємодія на основі довіри дозволяє широко використовувати податковий моніторинг і підвищити інвестиційну привабливість країни.

Ще одним заходом підтримки малого та мікробізнесу Бельгії є звільнення від оподаткування 10% (для малих підприємств) та 20% (для мікропідприємств) [52,с.42]. Вищі інвестиційні відрахування передбачені для малих і середніх підприємств, які збираються інвестувати в цифрові технології, системи кібербезпеки. У деяких країнах, окрім альтернативної

системи оподаткування, вводять додаткові умови зменшення суми сплати податків у сфері малого бізнесу, що сприяє відмові від тіньової господарської діяльності і дає змогу збільшити обсяги податкових надходжень до бюджету.

Однією з найпоширеніших форм стимулювання розвитку сектору малого підприємництва в розвинутих країнах Європи є створення для них преференцій в оподаткуванні шляхом введення спеціальних податкових правил або застосування загальних правил з окремими пільгами для малих підприємств. Отже, як на рівні Євросоюзу з фондів ЄС, так і на регіональному рівні пільги для малого бізнесу встановлюються практично у всіх країнах Європи. Серед різноманітних видів пільг можна виділити наступні:

- диференційовані ставки податку на прибуток та ПДВ;
- застосування спрощеної системи оподаткування для підприємців;
- податкові канікули, звільнення від місцевих податків;
- допомога за механізмом субсидування.

Узагальнення основних положень податкових систем і моделей у зарубіжних країнах дозволило зробити висновок про наявність у них загальних рис та використання різних механізмів спрощення та фіскальної підтримки малого і середнього підприємництва (таблиця 1.15)

Таблиця 1.15

Узагальнення механізмів спрощення і підтримки малого підприємництва у територіальному вимірі

Механізмів спрощення і підтримки малого підприємництва	Територіальний вимір
система пільг та звільнень	Великобританія, Франція, Італія, Швеція, Нідерланди, Німеччина, Естонія, Болгарія
диференційовані ставки	США, Італія, Нідерланди, Великобританія
прискорена амортизація	США, Франція, Польща
спрощена процедура обліку і звітності	США, Великобританія, Швеція
стимулювання науково-дослідної діяльності	Франція, Нідерланди
спеціальні режими оподаткування	Франція, Литва
зменшена база оподаткування	Чехія

Джерело: [52, с.39]

«Проведення дослідження розвитку спрощеної системи оподаткування в Україні та світі дає можливість стверджувати, що кожен із вивчених способів фіскальної підтримки малого і середнього підприємництва має як свої переваги, так і недоліки».

Спрощені системи виявилися більш привабливими, ніж стандартні механізми оподаткування, обліку та звітності, і кількість платників податків, зареєстрованих за такими схемами, значно зросла в багатьох країнах.

«Оскільки спрощені системи, які діють у країнах, загалом спрямовані не лише на зменшення витрат на дотримання законодавства, а також на вимоги до ведення бухгалтерського обліку та звітності, але й на значне зниження фактичного податкового тягаря для малого бізнесу, доходи бюджету в більшості випадків є незначними».

Спрощене оподаткування в першу чергу покликане заохотити підприємства реєструватися в податкових органах і полегшити діяльність малого бізнесу у діючому правовому полі. Для подальшого вдосконалення спрощеної системи оподаткування необхідно вирішувати низку проблем щодо її функціонування як в Україні, так і світовому масштабі. Ключовими питаннями є класифікація платників податків та визначення податку до сплати.

Висновки до розділу 1

Питання організації бухгалтерського обліку та аналізу є актуальними для підприємств будь-якої форми власності та масштабів діяльності. Проте важливість теми організації обліку у підприємствах малого бізнесу та аналізу їх фінансової звітності зумовлена швидкими змінами економічних умов, в яких особливої ваги набуває оптимізація обліку і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Ці суб'єкти є двигуном розвитку економіки, сприяють інноваціям та створюють значну кількість робочих місць, тому їх

ефективне функціонування має значення для суттєвого розширення підприємницької активності.

За даними Державної служби статистики Структура суб'єктів великого, середнього, малого підприємництва, які працюють на території України, протягом 2014–2023 рр. залишалася практично незмінною: малі підприємства становили 95 % від загальної сукупності підприємств, середні – майже 5 %). Проте з розгортанням повномасштабної війни загальна чисельність малих підприємств зазнала суттєвих змін.

До суб'єктів малого підприємництва належать юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, а також фізичні особи, зареєстровані як фізичні особи-підприємці.

Розвиток малого підприємництва потребує державної підтримки через законодавче врегулювання системи обліку та оподаткування, серед яких найважливішими є Податковий кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку.

Основним фактором, що впливає на побудову обліку в малому підприємстві є обрана система оподаткування. За Податковим кодексом України суб'єкти малого підприємництва мають право застосовувати один із двох варіантів оподаткування: загальну та спрощену систему оподаткування. Суб'єкти малого підприємництва, реєструючись на спрощеній системі оподаткування, обирають одну із чотирьох груп єдиного податку.

Відповідно до перелічених вище нормативних документів, організація системи бухгалтерського обліку залежить від наявності наступних варіацій:

- використання плану рахунків. СМП мають право на вибір як загального, так і спрощеного плану рахунків бухгалтерського обліку, в залежності від форми організації та обраної системи оподаткування;

- можливість ведення бухгалтерського обліку без використання плану рахунків та принципу подвійного запису, який є характерним для суб'єктів мікропідприємництва;

Для суб'єктів малого підприємництва, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, передбачена скорочена за показниками фінансова звітність у складі Звіту про фінансовий стан та Звіту про фінансові результати.

Крім цього у малих підприємств є можливість вибору національних або міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для розкриття інформації в показниках фінансової звітності.

Практичні аспекти організації обліку у малому підприємстві розглянуто за матеріалами ТОВ «НДП Будтехекспертиза», яке більше 10 років працює у напрямках будівельного інжинірингу. Товариство для цілей бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності відноситься до категорії суб'єкта мікропідприємництва, працює на спрощеній системі оподаткування, відноситься до 3 групи єдиного податку та сплачує єдиний податок у розмірі 5%. Обліковий персонал складається з трьох осіб.

Організація обліку у товаристві побудована відповідно до затвердженої облікової політики. Товариством використовуються адаптовані до виду діяльності форми первинних документів, які формуються на паперовому носії. Основним первинним документом у товаристві, за яким визнається дохід є Акт здачі-приймання проектно-вишукувальної, науково-технічної продукції. Форма даного акту розроблена товариством самостійно та затверджена внутрішнім розпорядчим документом.

Відповідно до облікової політики на товаристві застосовується журнально-ордерна форма обліку, обробка яких автоматизована за допомогою комп'ютерних програм «Microsoft Excel», «М.Е.Дос».

Систематизація господарських операцій відбувається з використанням Робочого плану рахунків. Товариству рекомендовано доповнити робочий плану рахунків у частині обліку доходів, що дасть змогу керівництву підприємства виділити найбільш прибуткові та збиткові напрями діяльності та ринки збуту.

Досліджено зарубіжний досвід оподаткування СМП. Сьогодні в середньому 82% фірм у Східній Європі є малими підприємствами. Вивчення основних положень податкових систем і моделей у зарубіжних країнах дозволило зробити висновок про наявність у них загальних рис та використання різних механізмів спрощення та фіскальної підтримки малого і середнього підприємництва.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗВІТУ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

2.1 Організація аналізу Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва

Результати діяльності підприємства знаходять своє відображення у фінансовій звітності. З її використанням можна не тільки зробити висновки про діяльність підприємства в минулому, оцінити перспективи розвитку та розробити заходи, спрямовані на підвищення ефективності його діяльності в майбутньому, а й оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності загалом, вивчити та проаналізувати механізми управління капіталом та прибутком. Звітність у всіх випадках розглядається як своєрідний міст між

аналізом і обліком, причому саме перший є смислом іншого, бо поза аналізом немає обліку. Саме тому посилюється значення аналітичної оцінки фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва.

Аналітична оцінка фінансової звітності підприємства дає змогу забезпечити ідентифікацію його місця в економічному середовищі, створює необхідну інформаційну базу для прийняття різноманітних управлінських та фінансових рішень.

Як відзначає Собченко Т.С., аналіз в малому бізнесі є «системоутворюючим процесом в управлінні, основою управлінської інформаційної системи, важливим елементом розробки науково обґрунтованих планів і підготовки управлінських рішень, інструментом оперативного контролю прийнятих рішень, дієвим засобом запобігання неефективної господарської діяльності і виявлення внутрішньогосподарських резервів» [44].

Активний розвиток малого підприємництва повинен супроводжуватися необхідністю забезпечення стійкого фінансово-економічного стану підприємств малого бізнесу, що вимагає створення чітких, зрозумілих методик аналітичних оцінок їх фінансової звітності.

Автори рекомендують різні методики проведення аналізу фінансової звітності малого підприємства:

- за допомогою поетапного проведення двох видів аналізу: експрес-діагностики та комплексного аналізу із застосуванням системи показників.

- яка включає такі напрямки: оцінювання майнового стану підприємства, фінансової стійкості і платоспроможності, оборотності і рентабельності, обслуговування боргу, критеріальне оцінювання суб'єкта господарювання.

- що ґрунтується на системі збалансованих показників та базується на проведенні аналізу і виявленні проблем за чотирма напрямками: фінанси, клієнти, внутрішні бізнес-процеси, персонал та розвиток [2].

Більшість пропонованих методик базуються на достатньо значній інформаційній базі, є трудомісткими та містять перелік показників, використання яких не завжди є фінансово доцільним та економічно обґрунтованим для малих підприємств.

Отже, вважаємо що кількість показників необхідно скорочувати, адже звітність малих суб'єктів господарювання скорочена та має значно менші масштаби даних, ніж великі підприємства. На відміну від великих підприємств, у малому бізнесі значення отриманих показників різняться один від одного. Наприклад, значення показника ліквідності зазвичай менше, а оборотності – більше, оскільки у зв'язку з малою чисельністю і високою оборотністю для малого підприємства характерна: висока продуктивність праці, високий рівень кредиторської, низький рівень дебіторської заборгованості.

Враховуючи особливості та склад фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва, можемо виділити напрями аналітичної оцінки малого підприємства та визначити їх інформаційний взаємозв'язок із звітністю:

- аналітична оцінка фінансового стану, що проводиться на основі показників ф.№ 1-м (1-мс) «Баланс»;
- аналітична оцінка фінансових результатів, що проводиться на основі показників ф. № 2-м (2-мс) «Звіт про фінансові результати»;
- аналітична оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, інформаційною базою для якого є обидві форми фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва.

В основу оцінки фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва за всіма трьома вищенаведеними напрямами покладено горизонтальний (часовий, аналіз динаміки), вертикальний (структурний) та параметричний (коефіцієнтний) види аналізу. За допомогою горизонтального аналізу здійснюється порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом, що дає можливість вивчити динаміку предмету дослідження, у той час як

вертикальний аналіз дозволяє визначити частку кожного елементу предмету дослідження у загальній його величині. Коефіцієнтний аналіз використовується для виявлення рівня і динаміки відносних показників, що характеризують діяльність підприємства; вони обчислюються на основі тих самих показників звітності, однак являють собою співвідношення різних величин балансових статей або інших абсолютних показників.

На мікропідприємствах (до 10 осіб працюючих), для яких, як правило, характерна проста лінійна організаційна структура управління, окремі аналітичні підрозділи створювати недоцільно та фінансово обтяжливо. Функції такого центру, в зв'язку з незначним обсягом діяльності, покладаються на власника або бухгалтера малого підприємства, які одночасно виконують функції фінансово-економічної служби підприємства. На малих підприємствах (від 25-30 осіб працюючих), які мають розвинену або складну організаційну структуру управління, доцільно створювати аналітичні та контрольні підрозділи з чітким визначенням їх функцій та обов'язків з урахуванням обмеженості ресурсів підприємства та інформаційних потреб системи управління в оцінці фінансового стану та результатів діяльності [1, с. 220].

Дослідження методики проведення аналітичної оцінки фінансової звітності на малих підприємствах в умовах діючих форм фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва різними науковцями дає підстави виокремити такі напрями аналітичної оцінки фінансової звітності, що узагальнені на рис. 2.1.

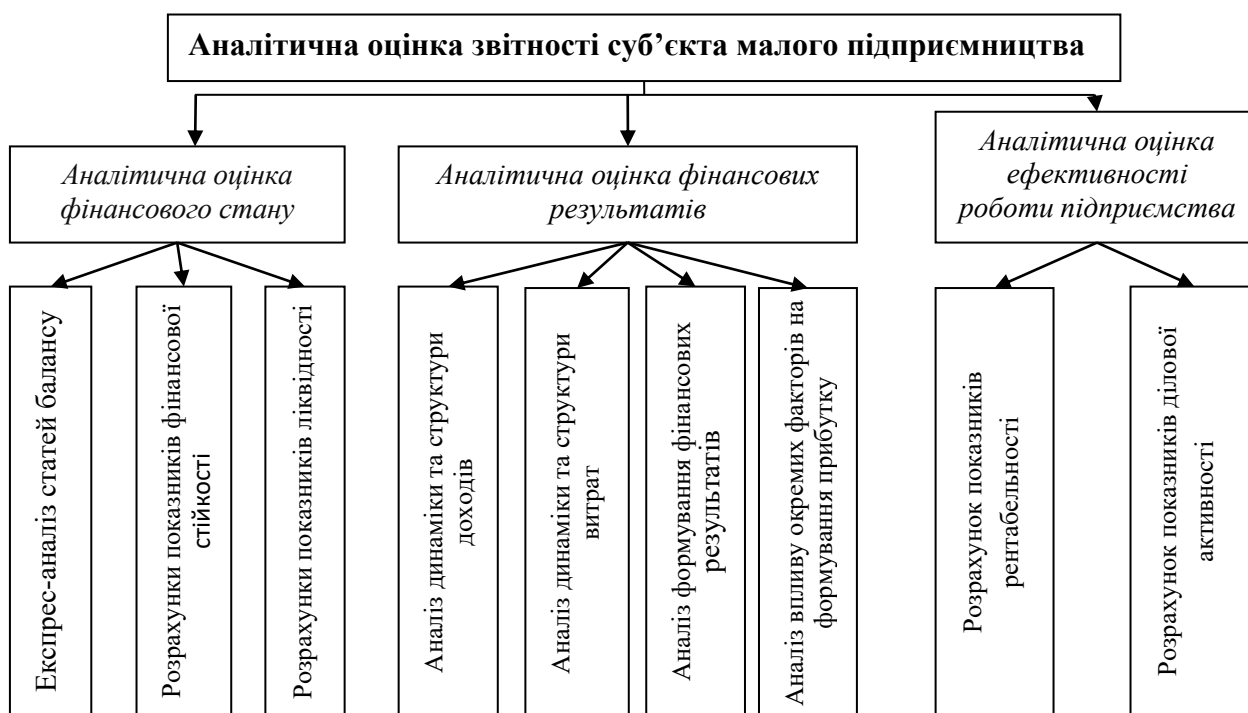

Рис. 2.1 Напрямки проведення аналітичної оцінки фінансової звітності СМП

Джерело: узагальнено автором на основі [13,с.54]

Методика аналітичної оцінки фінансової звітності базується на основі комплексу аналітичних показників та індикаторів, поданих у додатку М.

2.2 Аналітична оцінка фінансового стану суб'єкта малого підприємництва за даними форми № 1-мс «Баланс»

Важливим напрямом організації економічної роботи суб'єктів малого підприємництва є оцінювання їх фінансового стану за даними Балансу (форма № 1-мс).

Аналітична оцінка фінансового стану є необхідною складовою процесу управління діяльністю підприємства, який можна розглядати як умову забезпечення його збалансованого розвитку, як механізм забезпечення економічної безпеки, як дієвий важіль регулювання або впливу на економічну ефективність, як основу для аналізу попередньої діяльності і

початком перспективної оцінки можливостей забезпечення збалансованого розвитку суб'єкта господарювання [44].

Фінансовий стан показує міру забезпеченості підприємства потрібними ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності.

Фінансовий стан малого підприємства, його стійкість на пряму залежить від структури джерел власного і позикового капіталу та динаміки їх змін, що вимагає проведення систематичного аналізу показників, що їх характеризують та здійснення оцінювання оптимального їх співвідношення з позиції окремих користувачів малого підприємства [44].

Методики оцінювання фінансового стану ТОВ «НДП Будтехекспертиза» передбачають його здійснення за такими основними напрямками: оцінка майнового стану; аналіз ліквідності та платоспроможності; фінансова стійкість.

Загальну оцінку фінансового стану товариства та його динаміки розпочинають з аналізу балансу підприємства, тобто з аналізу складу і структури його активів і пасивів, їх динаміки. Цей початковий етап аналізу фінансового стану підприємства ще називають «читанням балансу». «Читання» рахунків і записів дозволяє здійснювати швидку оцінку ефективності ведення бізнесу, що характеризує фінансовий стан підприємства та результатів його діяльності протягом певного періоду часу.

Для загальної оцінки фінансового стану підприємства окремі статті вихідного балансу слід об'єднати за певною ознакою. Згортання балансу дає змогу зменшити число статей, підвищити наочність, зробити його максимально зручним для проведення аналізу.

В табл. 2.1. представлено динаміку величини активів та зміни структури за 2021-2023 рр. ТОВ «НДП Будтехекспертиза».

Таблиця 2.1

Оцінка динаміки та структури активів ТОВ «НДП Будтехекспертиза»

	Вартість тис. грн.	Структура,%
		Баланс в цілому

	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Актив						
Необоротні активи	36,3	18,1	26,3	18,47	1,47	2,06
Оборотні активи	160,2	1214,4	1249,8	81,53	98,53	97,94
Валюта балансу	196,5	1232,5	1276,1	100,00	100,00	100,00

Продовж. табл. 2.1

Відхилення					
Абсолютне відхилення		Відносне відхилення		Структура,%	
				Баланс в цілому	
2022 від 2021	2023 від 2022	2022 від 2021	2023 від 2022	2022 від 2021	2023 від 2022
-18,2	+8,2	-50,14	+45,30	-17,00	+0,59
+1054,2	+35,4	7,58 раз	+2,92	+17,00	-0,59
+1036,0	+43,6	6,27 раз	+3,54	-	-

Джерело: Складено за даними форми № 1-мс «Баланс» ТОВ «НДП Будтехекспертиза»

На підставі таблиці 2.1. можна зробити наступні висновки, що у 2022 році відбулося значне зростання вартості майна на 1036,0 тис. грн. або 6,27 раз у порівнянні з 2021 роком. А загальна сума активів у 2023 році збільшилась на 43,6 тис. грн. або 3,54%, що за умов стабільної економіки характеризується позитивно та свідчить проте, що підприємство активно розвивається. Це зростання у 2023 році було зумовлене збільшенням вартості оборотних активів на 35,4 тис. грн. або 2,92%. У той же час, вартість необоротних активів зросла на 8,2 тис. грн. або 45,30% у порівнянні з 2022 роком. Співвідношення між необоротними та оборотними активами відіграє важливу роль у процесі аналізу. Найбільшу питому вагу у складі активів займають оборотні активи – 97,94% у 2023 році, що на 0,59% менше ніж у 2022 році. Що стосується необоротних активів, то їх частка у складі активів дорівнює 2,06% у 2023 році. Питома вага необоротних активів збільшилась у 2023 році на 0,59%. Оскільки, найбільшу питому вагу в структурі сукупних активів займають оборотні активи, то це свідчить про формування достатньо мобільної структури активів, що сприяє прискоренню оборотності засобів підприємства.

Аналогічну оцінку проведено щодо пасивів. В таблиці 2.2. представлено динаміку величини пасивів та зміни структури за 2021-2023 рр. товариства.

Таблиця 2.2

Оцінка динаміки та структури пасивів ТОВ «НДП Будтехекспертиза»

Пасив	Вартість тис. грн.			Структура,%		
				Баланс в цілому		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Власний капітал	130,9	773,4	1172,1	66,62	62,75	91,85
Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	0,0	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00
Поточні зобов'язання	65,6	459,1	104,0	33,38	37,25	8,15
Валюта балансу	196,5	1232,5	1276,1	100,00	100,00	100,00

Продовж. табл. 2.2

Відхилення					
Абсолютне відхилення		Відносне відхилення		Структура,%	
				Баланс в цілому	
2022 від 2021	2023 від 2022	2022 від 2021	2023 від 2022	2022 від 2021	2023 від 2022
+642,5	+398,7	+490,83	+51,55	-3,87	+29,10
0,0	0,0	0,00	0,00	0,00	0,00
+393,5	-355,1	+7 раз	-77,35	+3,87	-29,10
+1036,0	+43,6	+6,27 раз	+3,54	-	-

Джерело: Складено за даними форми № 1-мс «Баланс»

ТОВ «НДП Будтехекспертиза»

За отриманими результатами таблиці 2.2. зроблено висновок, що вартість пасивів зростає як в 2022 р. на 1036,0 тис. грн. порівняно з 2021 р. та на 43,6 тис. грн. в 2023 р. порівняно з 2022 р.

Основним джерелом формування майна товариства є власний капітал та поточні зобов'язання. У 2023 році частка власного капіталу в структурі пасивів збільшилась на 29,10% і склала 91,85%. Це є позитивною динамікою, яка свідчить про підвищення добробуту засновника підприємства.

У товариства відсутні довгострокові зобов'язання, щодо вартості поточних зобов'язань – в структурі пасивів вони складають 37,25% в 2022 р. і ця частка скорочується до 8,15% в 2023р. Така структура джерел формування майна підприємства є ознакою фінансової стійкості підприємства.

Для загальної оцінки динаміки фінансового стану слід зіставити зміну валюти балансу зі змінами показників фінансового результату діяльності підприємства. Зазвичай зіставляють коефіцієнт зміни валюти балансу з коефіцієнтом зміни обсягу доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Зіставлення зміни валюти балансу зі змінами обсягу доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

Показник	Рік			Абсолютне відхилення	
	2021	2022	2023	2022 від 2021	2023 від 2022
Середня величина валюти балансу	506,2	714,5	1 254,3	+208,3	+539,8
Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	353,7	2 037,2	2 587,8	+1 683,5	+550,6
Коефіцієнт зміни валюти балансу	-	0,41	0,76	-	+0,35
Коефіцієнт зміни доходу від продукції (товарів, робіт, послуг)	-	4,76	0,27	-	-4,49

Джерело: Складено за даними форм № 1-мс «Баланс» та № 2-мс «Звіт про фінансові результати»

Як видно з табл. 2.3. у 2022 році спостерігалось випередження темпів приросту обсягу доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) порівняно з темпами приросту валюти балансу ($K_d > K_b$) це свідчило про покращення використання майна в динаміці, про ефективніше використання фінансових ресурсів у звітному періоді порівняно з попереднім, але у 2023 р. спостерігалась інша ситуація: відставання темпів приросту обсягу доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) порівняно з темпами приросту валюти балансу.

Наступною складовою аналітичної оцінки фінансового стану є оцінка майнового стану. Вивчення майнового стану базується на дослідженні структури активів підприємства та джерел їх формування, що дає змогу в абсолютному вираженні або в динаміці за певний період співставити

величину оборотних та необоротних активів, а також власний та позиковий капітал, що використовується для фінансування діяльності підприємства.

В табл. 2.4. представлено аналітичну оцінку майнового стану ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза» за 2021-2023 рр.

Таблиця 2.4

Оцінка майнового стану та ефективність використання майна

Показник	Рік			Відхилення			
	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
				2022 від 2021	2023 від 2022	2022 від 2021	2023 від 2022
Валюта балансу	196,50	1232,50	1276,10	+1036,00	43,60	+6,3 раз	+3,54
Середня величина основних засобів, тис. грн	26,70	27,20	22,20	+0,50	-5,00	+1,87	-18,38
Частка основних засобів активах, %	18,48	1,47	2,07	-17,01	+0,60	-92,04	+40,82
Фондовіддача	20,57	79,90	118,87	+59,33	+38,97	+3,9 раз	+48,78
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,86	0,94	0,92	0,08	-0,02	8,96	-1,71
Коефіцієнт мобільності активів	4,41	67,09	47,52	+62,68	-19,57	15,21 раз	-29,17

Джерело: Складено за даними форм № 1-мс «Баланс» та № 2-мс «Звіт про фінансові результати»

Отже, як видно з табл. 2.4. частка основних засобів в активах складала в 2021 р. 18,48%. Враховуючи специфіку діяльності підприємства, така частка є достатньою. Водночас в подальшому спостерігається скорочення цієї частки в 2022 році до 1,47%, а в 2023 р. зростає до 2,07%. Це обумовлене швидким зростанням інших статей активів.

Ефективність управління основними засобами в товаристві підвищилася. Так, у 2021 році на кожен гривню вартості використаних основних засобів було виконано робіт (послуг) на суму 20,57 грн. А в 2023 року цей показник зростає до 188,87 гривень. Така тенденція пояснюється оптимізацією структури основних засобів – зайві були продані та спостерігалось підвищення обсягу реалізації робіт (послуг).

Коефіцієнт зносу основних засобів вказує на рівень фізичного та морального зносу основних засобів. У 2023 році коефіцієнт зносу основних засобів дорівнював 92%, тобто показник перевищує нормативне значення та свідчить про високий рівень зношеності основних засобів, тому товариству слід оновити свої основні засоби.

Коефіцієнт мобільності активів характеризує, скільки оборотних коштів (в гривнях) припадає на одну гривню необоротних активів. Мобільність активів товариства у 2022 році в порівнянні з 2021 роком збільшилася. Зростання даного показника відбулось за рахунок різкого зростання оборотних активів (7,58 раз) при зменшенні необоротних активів (на 50,14%). А в 2023 році мобільність активів зменшилась в порівнянні з 2022 роком. Так, якщо в 2022 р. на кожен гривню необоротних активів припадає 67,09 гривень оборотних активів, то в 2023 р значення показника становило 47,52 гривень. Таким чином, гнучкість та здатність товариства більш оперативно відповідати на мінливі умови ринку знизилася.

Наступним етапом оцінки фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва є розрахунок коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан підприємства. Цей етап включає в себе оцінку фінансової стійкості та ліквідності підприємства.

Одним з основних характеристик фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість, економічним змістом якої є забезпеченість запасами підприємства та сталими джерелами їх формування, гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів.

Оцінювання фінансової стійкості дає змогу зробити висновок про незалежність виробничо-господарської діяльності від позикових джерел фінансування, ступінь залежності підприємства від короткострокових зобов'язань, а також кінцеву інтенсивність використання власного та позикового капіталу. Значення і сутність фінансової стійкості підприємства найповніше розкривається в її показниках. Розрізняють абсолютні та відносні

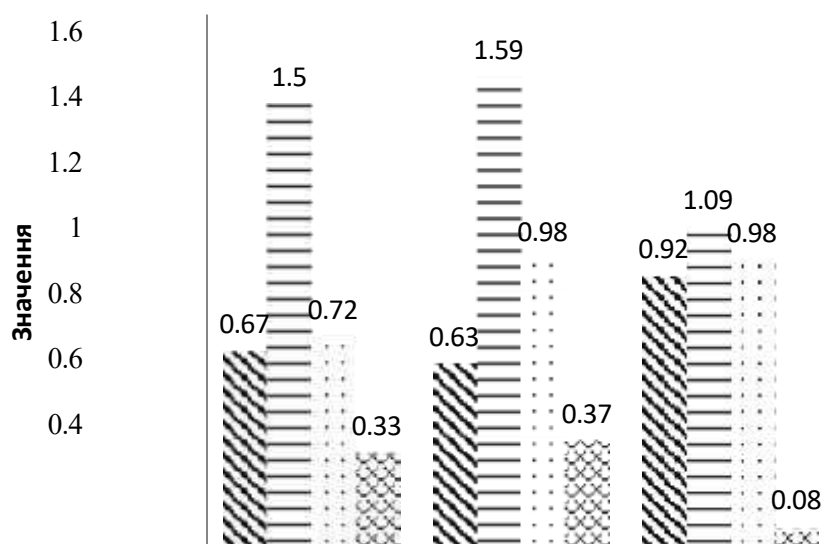
показники фінансової стійкості. У таблиці 2.5 проведено розрахунок відносних показників фінансової стійкості товариства за 2021-2023 роки, їх динаміка представлена рис. 2.3.

Таблиця 2.5

**Динаміка відносних показників фінансової стійкості
ТОВ «НДП Будтехекспертиза»**

Показники	Рік			Відхилення			
	2021	2022	2023	Абсолютне		Відносне	
				2022 від 2021	2023 від 2022	2022 від 2021	2023 від 2022
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,67	0,63	0,92	-0,04	+0,29	-5,80	+46,37
Коефіцієнт фінансової залежності	1,50	1,59	1,09	+0,09	-0,50	+6,17	-31,68
Коефіцієнт фінансової стійкості (стабільності)	2,00	1,68	15,18	-0,32	+13,50	-15,58	+9,03 раз
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,33	0,37	0,08	+0,04	-0,29	+11,63	-78,02
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,59	0,62	0,92	+0,03	+0,29	+5,32	+47,40
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,72	0,98	0,98	+0,25	0,00	+35,14	+0,11
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Джерело: Складено за даними форм № 1-мс «Баланс» та № 2-мс «Звіт про фінансові результати»

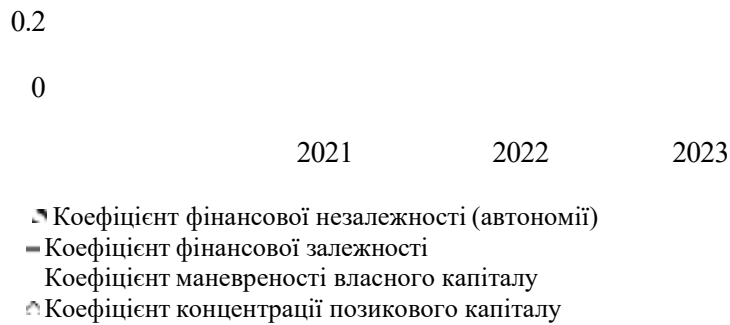

Рис. 2.3 Динаміка відносних показників фінансової стійкості

Джерело: Складено за даними таблиці 2.5.

Отже, за отриманими результатами аналізу фінансової стійкості ТОВ «НДП Будтехекспертиза» за 2021-2023 роки було зроблено наступні висновки:

- коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) у 2022 році в порівнянні з 2021 роком мав тенденцію до зменшення, але в 2023 році в порівнянні з 2021 році збільшився на 0,29 одиниць або 46,37%. У 2023 році товариство було здатне профінансувати 92% активів за рахунок власного капіталу, що вказує на низьку залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Оскільки даний коефіцієнт більший ніж 0,5, то для товариства широкими є можливості для залучення додаткових позикових засобів без ризику втрати фінансової стійкості; коефіцієнт фінансової залежності є оберненим показником до коефіцієнту фінансової автономії. Так у 2023 році, як видно з табл. 2.5., на кожну гривню власних коштів припадає 1,09 гривні фінансових ресурсів, що на 0,50 менше, ніж роком раніше. Зменшення цього показника в динаміці говорить про зменшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства;

- у 2023 році коефіцієнт фінансової стійкості (стабільності) збільшився в 9 раз в порівнянні з 2022 роком. В 2023 році на кожну гривню зобов'язань припадало 15,18 гривні власного капіталу. ТОВ «НДП Будтехекспертиза» має низький рівень фінансових ризиків. Але значення коефіцієнту фінансової стійкості (стабільності) товариства перевищує верхню межу цього значення,

це вказує на неповне використання потенціалу підприємства. Залучення позикових коштів дозволить збільшити обсяг реалізації послуг, інтенсифікувати фінансову, інвестиційну та операційну діяльність;

- коефіцієнт концентрації позикового капіталу дозволяє визначити частку активів підприємства, що фінансуються за рахунок довгострокових та короткострокових позикових ресурсів. Нормативним значенням відповідно є 0,4-0,6. Значення коефіцієнта концентрації позикового капіталу товариства у 2021 та 2022 роках знаходилась в нормативних межах. У 2023 році лише 8% активів компанії фінансувалися за рахунок позикового капіталу, тобто керівництву товариства необхідно шукати шляхи залучення додаткових позикових коштів, але якщо кожна залучена гривня коштів дозволить генерувати фінансовий результат вище вартості використання позикових коштів;

- тенденцію до зростання протягом 2021-2023рр. має коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами. Протягом всього досліджуваного періоду коефіцієнт вищий нормативного значення і підприємство здатне профінансувати у 2023 році 92% всіх своїх оборотних активів за рахунок власних оборотних коштів. Високе значення показника говорить про фінансову стійкість підприємства і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування підприємства;

- коефіцієнт маневреності власного капіталу характеризує спроможність підприємства підтримувати рівень власних оборотних коштів і поповнити їх за рахунок власних джерел. Маневреність власного капіталу товариства є високою, і величина коефіцієнта перевищує нормативне значення протягом 2021-2023 рр., що підтверджує висновок про зміцнення фінансового стану підприємства;

- коефіцієнт фінансового левериджу (фінансового ризику) показує, яка частка позикового капіталу залучена підприємством у розрахунку на одиницю власного капіталу. Оскільки, ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза»

протягом 2021-2023 рр. фінансувала свою діяльність тільки за рахунок власних коштів, тому коефіцієнт фінансового левериджу дорівнює нулю.

Слід наголосити, що у складі оборотних активів товариства відсутні запаси, а в зобов'язаннях – довгострокові зобов'язання та короткострокові кредити банку розрахунок окремих коефіцієнтів є недоцільним (наприклад, коефіцієнт стійкого фінансування).

Отже, коефіцієнти фінансової стійкості товариства свідчать, що протягом досліджуваного періоду підприємство мало стійкий фінансовий стан, що підтверджує їх тенденція до зростання.

Для товариства широкими є можливості для залучення додаткових позикових засобів без ризику втрати фінансової стійкості, що дозволить збільшити обсяг реалізації послуг, інтенсифікувати фінансову, інвестиційну та операційну діяльність.

Одним з індикаторів фінансового стану підприємства є його ліквідність (платоспроможність), оскільки відбувається можливість оцінювання своєчасної оплати поточних боргів наявними фінансовими ресурсами, що є досить важливим в умовах їх обмеження на підприємствах малого бізнесу.

Дослідження ліквідності (платоспроможності) підприємства відображає забезпеченість підприємства оборотними коштами, що сигналізує про можливість вчасного погашення коротко- та довгострокових зобов'язань, а також спроможність підприємства вчасно фінансувати свою виробничо-господарську діяльність.

Для оцінки ліквідності (платоспроможності) підприємства зазвичай використовують: аналіз ліквідності балансу та оцінку відносних показників ліквідності (платоспроможність). Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні коштів активу, згрупованих за ступенем їх ліквідності і розташованих у порядку убутання ліквідності, із пасивами, згрупованими за термінами їх погашення і розташованими в порядку зростання цих термінів.

Угрупування статей балансу з метою аналізу ліквідності ТОВ«НДПІ Будтехекспертиза» наведено в таблицях 2.6. та 2.7.

Таблиця 2.6

Ранжування активів балансу ТОВ «НДШ Будтехекспертиза»

Ранжування активів балансу	Роки			Структура, %			Відхилення	
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	Абсолютне, тис. грн.	
							2022 від 2021	2023 від 2022
Високоліквідні активи (A1)	89,5	936,6	807,5	45,55	75,99	63,28	+847,1	-129,1
Швидколіквідні активи (A2)	70,7	277,8	442,3	35,98	22,54	34,66	+207,1	+164,5
Повільно ліквідні активи (A3)	0,0	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00	0,0	0,0
Важколіквідні та неліквідні активи (A4)	36,3	18,1	26,3	18,47	1,47	2,06	-18,2	+8,2
Разом	196,5	1232,5	1276,1	100,00	100,00	100,00	+1036,0	+43,6

Джерело: Складено за даними форм № 1-мс «Баланс»

Таблиця 2.7

Ранжування активів балансу ТОВ «НДШ Будтехекспертиза»

Ранжування пасивів балансу	Роки			Структура, %			Відхилення	
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	Абсолютне, тис. грн.	
							2022 від 2021	2023 від 2022
Найбільш термінові борги (П1)	65,6	459,1	104,0	33,38	37,25	8,15	+393,5	-355,1
Відносно термінові борги (П2)	0,0	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00	0,0	0,0
Середньотермінові борги (П3)	0,0	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00	0,0	0,0
Довготермінові борги і безстрокові пасиви (П4)	130,9	773,4	1172,1	66,62	62,75	91,85	+642,5	+398,7
Разом	196,5	1232,5	1276,1	100,00	100,00	100,00	+1036,0	+43,6

Джерело: Складено за даними форм № 1-мс «Баланс»

Для визначення ліквідності балансу підприємства необхідно зіставити розрахунки за групами активів і зобов'язань. Баланс буде вважатися ліквідним за умови дотримання співвідношень між групами активів і зобов'язань, які наведені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Зіставлення розрахунків за групами активів і зобов'язань для визначення ліквідності

Умова ліквідності	2021	2022	2023
$A1 \geq П1$	$89,5 \geq 65,6$	$936,6 \geq 459,1$	$807,5 \geq 104,0$
$A2 \geq П2$	$70,7 \geq 0,0$	$277,8 \geq 0,0$	$442,3 \geq 0,0$
$A3 \geq П3$	$0,0 \geq 0,0$	$0,0 \geq 0,0$	$0,0 \geq 0,0$

A4≤П4	36,3≤130,9	18,1≤773,4	26,3≤1172,1
-------	------------	------------	-------------

Джерело: узагальнено за даними таблиць 2.6, 2.7

Отже, для оцінки реального рівня ліквідності підприємства провели аналіз ліквідності балансу ТОВ «НДП Будтехекспертиза» за 2021-2023 роки.

З огляду на вищезазначені розрахунки та дотримання умов співвідношення між групами активів та пасивів, можна зробити висновок, що протягом 2021-2023 років ліквідність балансу товариства є абсолютною. Це свідчить про достатність у підприємства власних оборотних засобів, що забезпечує його фінансову стійкість.

Виконання нерівності $A1 \geq П1$ говорить про платоспроможність товариства на момент складання балансу. У підприємства достатньо для покриття найбільш термінових зобов'язань абсолютно і найбільш ліквідних активів. Виконання нерівності $A4 \leq П4$, свідчить про наявність у підприємства власних оборотних коштів.

У товаристві відсутні повільно ліквідні активи, оскільки при виконанні робіт (послуг) підприємство майже не використовує запаси, інші оборотні активи, а також відносно термінові борги та середньо термінові борги, адже не залучає додаткові позикові кошти у вигляді довгострокових та короткострокових кредитів банку.

З таблиці 2.6. видно, що протягом досліджуваного періоду відбулось зростання активів в цілому та окремих їх складових.

Основну питому вагу в складі активів у 2023 році займали високоліквідні активи – 63,28% та швидколіквідні активи – 34,66%. Протягом 2023 року частка високоліквідних активів зменшилась на 12,71% в порівнянні з 2022 роком, а швидколіквідні активи збільшились на 12,12%. Питома вага важколіквідних активів є незначною – 2,06%, що на 0,59% більше ніж в 2022 році.

З таблиці 2.7. видно, що основну частину пасиву балансу складають довготермінові борги і безстрокові пасиви. У 2023 році частка безстрокових пасивів склала 91,85% або 1 172,1 тис. грн., що на 398,7 тис. грн. більше ніж у 2022 році. Частка найбільш термінових боргів становить – 8,15%, що на 29,1% менше ніж у 2022 році. Зменшення відносно термінових боргів відбулось внаслідок зменшення темпів у 2022 році зростання поточної кредиторської заборгованості.

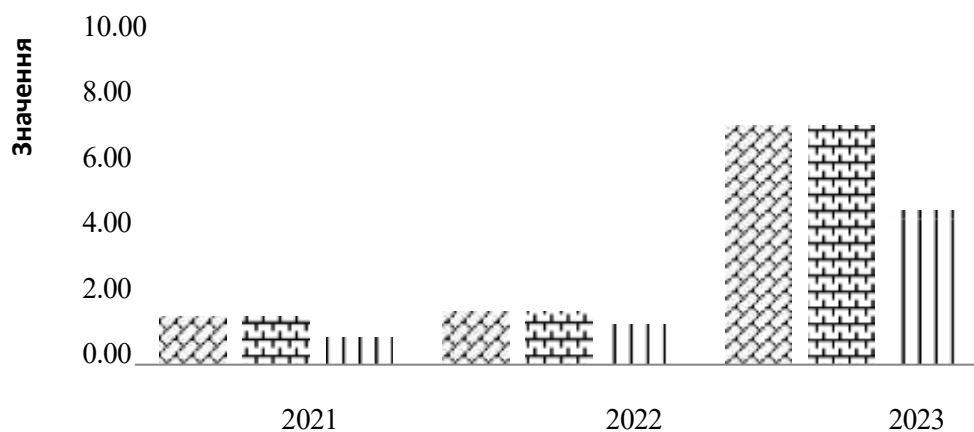
Для якісної оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства, крім аналізу ліквідності балансу, проводять розрахунок і аналіз сукупності відносних аналітичних показників – фінансових коефіцієнтів ліквідності. У таблиці 2.9. та рисунку 2.4 узагальнено відносні показники ліквідності та платоспроможності товариства за 2021-2023 роки та проведено їх оцінку.

Таблиця 2.9

Оцінка ліквідності ТОВ «НДП Будтехекспертиза»

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	Абсолютне		Відносне	
				2022 від 2021	2023 від 2022	2022 від 2021	2023 від 2022
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) (загальної)	2,44	2,65	12,02	+0,20	+8,32	+9,37	+4,54 раз
Коефіцієнт ліквідності швидкої	2,44	2,65	12,02	+0,20	+8,32	+9,37	+4,54 раз
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	1,36	2,04	7,76	+0,68	+49,53	+5,72	+3,81 раз

Джерело: Складено за даними форми № 1-мс «Баланс»

- ▨ Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) (загальної)
- ▧ Коефіцієнт ліквідності швидкої

† Коефіцієнт ліквідності абсолютної

Рис. 2.4 Динаміка відносних показників ліквідності

Джерело: Складено за даними таблиці 2.9

Отже, всі розраховані показники ліквідності зростають протягом трьох років. Зростання ліквідності підприємства в динаміці свідчить про покращення ситуації із забезпеченістю оборотними засобами.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство може погасити миттєво, не чекаючи погашення дебіторської заборгованості й реалізації інших активів. В ТОВ «НДП Будтехекспертиза» цей коефіцієнт коливається від 1,36 у 2021 році до 7,76 у 2023 році. Норматив даного показник $\geq 0,2$. В нашому випадку він значно перевищує норматив, що є позитивним.

Найбільш загальну оцінку ліквідності активів надає коефіцієнт швидкої ліквідності. Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. Отримані дані показують, що в 2023 р. коефіцієнт швидкої ліквідності знаходився в межах нормативного значення, і на кожну гривню поточних зобов'язань припадає 12,02 гривні швидколіквідних оборотних активів, що на 9,37 грн більше ніж у 2022 році.

Коефіцієнт покриття показує, якою мірою оборотні активи покривають поточні зобов'язання. Як видно з табл. 2.9. коефіцієнт поточної ліквідності дорівнює коефіцієнту швидкої ліквідності. Це обумовлене відсутністю залишків запасів на підприємстві пов'язаних з видом діяльності.

На наступному етапі проведемо оцінку ділової активності. Оцінка ділової активності дозволяє виявити, наскільки ефективно підприємство використовує свої кошти. До показників, що характеризують ділову активність, відносяться коефіцієнти оборотності. Ці коефіцієнти мають

велике значення для оцінки фінансового стану підприємства, оскільки швидкість обороту коштів безпосередньо впливає на платоспроможність підприємства. Крім того, збільшення швидкості обороту коштів відображає за інших рівних умов підвищення виробничо-технічного потенціалу підприємства. Результати оцінки коефіцієнтів ділової активності представлено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Показники ділової активності ТОВ «НДП Будтехекспертиза»

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	Абсолютне		Відносне	
				2022 від 2021	2023 від 2022	2022 від 2021	2023 від 2022
Коефіцієнт оборотності активів	0,82	2,85	2,02	+2,03	-0,84	+3,5раз	-29,32
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,87	2,96	2,05	+2,10	-0,91	+3,4 раз	-30,78
Коефіцієнт оборотності основних засобів	15,57	74,90	113,87	+59,33	+38,97	+4,8 раз	+52,03
Коефіцієнт оборотності запасів	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,02	11,69	7,59	+8,67	-4,11	+3,9 раз	-35,12
Середня тривалість обороту дебіторської заборгованості	119,29	30,79	47,46	-88,50	+16,67	-74,19	+54,12
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,96	7,77	8,98	+2,81	+1,21	+56,63	+15,63
Середня тривалість обороту кредиторської заборгованості	72,61	46,36	40,10	-26,25	-6,26	-36,16	-13,51
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,98	4,51	2,60	+3,52	-1,91	+4,6 раз	-42,32

Джерело: Складено за даними форм № 1-мс «Баланс» та № 2-мс «Звіт про фінансові результати»

За результатами розрахунків, наведених в табл. 2.10, значення і динаміка більшості показників ділової активності у 2023 році в порівнянні з 2022 роком має тенденцію до зменшення. При цьому у 2022 році в порівнянні з 2021 роком майже всі показники мали тенденцію до збільшення.

Коефіцієнт оборотності активів на товариства у 2022 році зріс на 2,03 одиниці або 3,5 раз і становив 2,85, у 2023 році зменшився на 0,84 одиниці або 29,32% і становив 2,02, тобто коефіцієнт має тенденцію до зменшення. Слід відмітити, що даний коефіцієнт є одним із найважливіших показників

ефективності використання капіталу і вказує на швидкість перетворення продукції у безпосередньо грошову форму. Враховуючи це, можна стверджувати, що така динаміка свідчить про сповільнення їх обороту.

Якщо динаміка до зменшення буде продовжуватися, керівництву необхідно розробити заходи щодо підвищення оборотності активів. Отримані дані показують, що ефективність використання оборотних активів у товаристві знижується. Якщо в 2022 р на кожен гривню оборотних активів реалізовано послуг на суму 2,96 гривні, то в 2023 р – тільки на 2,05 гривні. Підвищення оборотності оборотних активів можливе за рахунок здійснення заходів щодо прискорення погашення дебіторської заборгованості та ефективного спрямування грошових коштів.

Важливою складовою оцінки ділової активності підприємств є аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованостей. Так, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості на підприємстві має таку тенденцію: у 2022 році збільшився на 8,69 одиниці або 3,9 раз і дорівнював 11,69, а в 2023 році зменшився на 4,11 або 35,12%. При цьому спостерігається значне зменшення тривалості обороту у 2022 році в порівнянні з 2021 роком та зростання тривалості обороту у 2023 році в порівнянні з 2022 роком. Так, у 2021 р. тривалість обороту дебіторської заборгованості на підприємстві становила 119,29 днів, у 2022 р. вже 30,79 дні, а у 2023 р. – 47,46 днів.

У 2021-2023 роках коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості мав тенденцію зростання. Зростання значення коефіцієнта свідчить про поліпшення платіжної дисципліни у стосунках з кредиторами. При цьому спостерігається значне зростання тривалості обороту з 4,96 днів до 8,98 днів. Для підприємства є бажаним збільшення цього показника, так як означає що товариство використовує фінансові ресурси постачальників і підрядників протягом більш тривалого періоду часу.

У 2021 році та 2023 році оборотність кредиторської заборгованості на підприємстві перевищувала аналогічний показник по дебіторській заборгованості. Відповідно товариство використовувало кредиторську

заборгованість для фінансування власних дебіторів, а також частина цих коштів використовувалася для фінансування інших активів.

Суттєво погіршився у 2023 році коефіцієнт оборотності власного капіталу (знизився на 1,91), хоча середня вартість власного капіталу значно зросла.

Отже, проведені розрахунки свідчать про фінансову стійкість ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза», однак ділова активність має тенденцію до погіршення. Отримані значення розрахункових показників вказали, що фінансова стійкість підприємства не була порушена, оскільки основним джерелом фінансування його поточної діяльності виступали власні кошти, тобто у підприємства практично не було залежності від зовнішніх короткострокових джерел фінансування.

Аналіз ліквідності та платоспроможності дав підстави стверджувати, що підприємство не порушує правила фінансування, кредитоспроможне та приваблює як діловий партнер. Проте надалі його фінансова діяльність має бути спрямована на забезпечення систематизованого надходження й ефективного використання фінансових ресурсів.

2.3 Аналітична оцінка фінансових результатів суб'єкта малого підприємництва за показниками ф.2-мс «Звіт про фінансові результати»

Найскладнішим етапом аналітичної оцінки фінансової звітності, що має найбільшу кількість відмінностей від загальноприйнятої методики, є оцінка фінансових результатів, що включає аналіз доходів, витрат, прибутку і рентабельності суб'єкта малого підприємництва.

Фінансовими результатами діяльності будь-якого малого підприємства є, по-перше, дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, надання робіт,

послуг і, по-друге, прибуток (збиток) як результат порівняння отриманих доходів і здійснених витрат діяльності. Тому доцільно оцінку результатів господарської діяльності слід починати з оцінки доходів.

У звіті про фінансові результати мікропідприємства можна виділити 4 рядки, що розкривають інформацію про доходи малого підприємства: чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), інші доходи, разом доходи та доходи, які збільшують фінансовий результат після оподаткування.

З усіх найбільш відомих методів читання фінансової звітності (горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; трендовий аналіз; метод фінансових коефіцієнтів; порівняльний аналіз; факторний аналіз) оцінка доходів здійснюється за допомогою горизонтального (часового) аналізу в частині порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом, що дає можливість вивчити динаміку доходів, а також вертикального (структурного) аналізу, який дозволяє провести оцінку структури доходів з виявленням впливу кожної позиції звітності на результат діяльності в цілому.

Наступним етапом оцінки фінансових результатів є оцінка витрат суб'єкта малого підприємства. Варто зазначити, що у звіті про фінансові результати мікропідприємства відсутній розділ «Витрати за елементами» (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, соціальні заходи, амортизацію та інші операційні витрати), це зменшило інформаційну базу для оцінки витрат та привело до унеможливлення проведення поелементного оцінки витрат звітного періоду малого підприємства.

Динаміка, склад і структура фінансових результатів ТОВ «НДП Будтехекспертиза» за 2021-2023 рр. наведена в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

**Динаміка, склад і структура фінансових результатів
ТОВ «НДП Будтехекспертиза»**

Показники	Роки					
	2021		2022		2023	
	тис.грн	Структура, %	тис. грн	Структура, %	тис.грн	Структура, %
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	415,7	77,27	2037,2	98,14	2527,9	97,69
Інші доходи	122,3	22,73	38,6	1,86	59,9	2,32
Разом доходи	538,0	100,00	2075,8	100,00	2587,8	100,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	47,5	18,69	924,1	68,98	2187,1	99,91
Інші витрати	206,6	81,31	415,5	31,02	2,0	0,09
Разом витрати	254,1	100,00	1339,6	100,00	2189,1	100,00
Чистий прибуток (збиток)	283,9	-	736,2	-	398,7	-

Продовж. табл. 2.11

Відхилення					
2022 р. від 2021 р.			2023 р. від 2022 р.		
тис. грн.	%	Структура, %	тис. грн.	%	Структура, %
8	9	10	11	12	13
+1621,50	+4,9 раз	+20,87	+490,7	+24,09	-0,46
-83,70	-68,44	-20,87	+21,3	+55,18	+0,46
+1537,80	+5,4 раз	-	+512,0	+24,63	-
+876,60	+19,5 раз	+50,29	+1263,0	2,4 раз	+30,93
+208,90	+2,01 раз	-50,29	-413,5	-99,52	-30,93
+1085,50	+5,3 раз	-	+849,5	+63,41	-
+452,30	+2,6 раз	-	-337,5	-45,84	-

Джерело: складено за даними форми № 2-мс «Звіт про фінансові результати»

Отже, в результаті аналізу даних таблиці 2.11. приходимо до висновку, що підприємство в 2023 році отримало доходів на загальну суму 2587,8 тис. грн., що на 2112,2 тис. грн., або у 6,08 рази більше за рівень 2021 року та на 490,7 тис. грн. або на 24,63% більше ніж у 2022 році.

З даних табл. 2.11. можна зробити висновок про те, що на підприємстві спостерігається тенденція до зростання чистого доходу від реалізації послуг. Зокрема в 2022 р. обсяг чистого доходу зріс на 1621,5 тис. грн. у порівнянні з 2021 роком і становив 2037,20 тис. грн. В 2023 р. цей показник зріс на 490,7 тис. грн. та дорівнював 2527,9 тис. грн. Водночас слід звернути увагу на зменшення темпів зростання чистого доходу (4,9 раз в 2022 р. та +24,09 % в 2023 р.). Що стосується іншого доходу, то в 2023 році він дорівнював 59,9 тис. грн. та збільшився на 21,3 тис. грн. або 55,18% (рис. 2.5.).

Рис. 2.5 Темпи зростання чистого доходу від реалізації та собівартості реалізованих послуг

Джерело: складено за показниками ф.2-мс «Звіт про фінансові результати»

Найбільшу частку в структурі доходів підприємства в звітному періоді становив чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – 97,69%, що на 0,46% менше ніж у 2022 році. Інші доходи становлять незначну частку в загальній сумі доходів підприємства (2,32%), яка має тенденція до збільшення. В 2022 році частка інших доходів становила – 1,86%.

Як видно з табл. 2.11. загальна сума витрат протягом 2021-2023 роках мала тенденцію до збільшення. Загальна сума зростання витрат у 2023 році – 849,5 тис. грн. або 63,41%; з них собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – 1263,0 тис. грн. або 2,4 рази, що є наслідком зростання обсягу наданих послуг, а інші витрати зменшились на 413,5 тис. грн. або 99,52%. Слід зазначити, що темп зростання чистого доходу в 2022 році був нижче від темпу зростання собівартості (4,9 раз проти 19,5 раз), а в 2023 р. – 24,1% проти 2,4 рази.

Найбільшу частку в структурі витрат підприємства в звітному періоді становила собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) –

99,91%, що на 30,93% більше ніж у 2022 році. Суттєво зменшилась частка інших витрат з 31,02% до 0,09%.

Проведена оцінка засвідчила, що діяльність підприємства в 2021-2023 рр. є прибутковою. У 2021 році ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза» отримала чистий прибуток у розмірі 283,9 тис. грн. Цей показник в 2022 році зріс на 452,30 тис. грн. або 2,6 рази, а в 2023 році чистий прибуток зменшився на 337,5 тис. грн. або 45,84%. Це обумовлене зростанням собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) при меншому темпі зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Отже, товариство протягом досліджуваного періоду отримало чистий прибуток, що засвідчує ефективність господарської діяльності.

Після оцінки рівня і динаміка фінансового результату підприємства здійснюють факторний аналіз зміни чистого прибутку під впливом зміни факторів його формування.

У звіті про фінансові результати мікропідприємства розкривається інформація лише про фінансовий результат до оподаткування і чистий прибуток або збиток. Оскільки товариство не є платником податку на прибуток, то чистий прибуток або збиток дорівнює фінансовому результату до оподаткування.

Факторний аналіз чистого прибутку або збитку проводиться з використанням адитивної моделі, яка наведена в формулі 2.1.:

$$\text{ФР} = \text{РД} - \text{РВ} = (\text{ЧД} + \text{ІД}) - (\text{С} + \text{ІВ}) \quad (2.1.)$$

де ФР – фінансовий результат;

РД – разом доходи;

РВ – разом витрати;

ЧД – чистий дохід;

ІД – інший дохід;

С – собівартість реалізованих послуг;

ІВ – інші витрати[64].

За вихідною інформацією таблиці 2.12. проаналізуємо фактори формування чистого прибутку (збитку) ТОВ «НДПІ Будтехекспертиза» за 2022-2023 роки.

Таблиця 2.12

Вихідна інформація для аналізу факторів впливу на фінансові результати

Показник	Умовне позначення	2022	2023	Відхилення (+,-)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	ЧД	2037,2	2527,9	+490,7
Інші доходи	ІД	38,6	59,9	+21,3
Разом доходи	РД	2075,8	2587,8	+512,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	С	924,1	2187,1	+1263,0
Інші витрати	ІВ	415,5	2,0	-413,5
Разом витрати	РВ	1339,6	2189,1	+849,5
Чистий прибуток	ЧП	736,2	398,7	-337,5

Джерело: складено за даними форми № 2-мс «Звіт про фінансові результати»

За отриманими результатами в таблиці 2.12 з'ясовано, що зменшення чистого прибутку у 2023 році порівняно з 2022 роком на 337,5 тис. грн. відбулось під впливом таких факторів. За рахунок збільшення загальної величини витрат чистий прибуток зменшився на 849,5 тис. грн., у тому числі собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) зросла на 1263,0 тис. грн., а інші витрати зменшились на 413,5 тис. грн. Що стосується фактору загальної величини доходу, то його збільшення зумовило зростання чистого прибутку на 512,0 тис. грн., у тому числі чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – 490,7 тис. грн., інших доходів – 21,3 тис. грн. Отже, головним фактором зменшення чистого прибутку у 2023 році є зростання собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Наступним блоком оцінки фінансової звітності є оцінка ефективності роботи малого підприємства та розкриття причинно-наслідкових зв'язків показників фінансового стану і фінансових результатів, що відображається під час розрахунку рентабельності діяльності та ділової активності суб'єкта малого підприємства, які «більш повніше, ніж прибуток характеризують результати господарювання, оскільки їх величина відображає співвідношення ефекту з вкладеним капіталом або спожитими ресурсами. У процесі цієї оцінки встановлюється рівень прибутковості використання капіталу в цілому та його окремих частин, а також рівень прибутку по відношенню до інших показників господарської діяльності. На розрахунок показників рентабельності суб'єкта малого підприємства впливає зменшений обсяг інформаційної бази щодо розкриття показників прибутку у фінансовій звітності, що вимагає виокремлення таких показників рентабельності, які, по-перше, можливо розрахувати в обмежених інформаційних межах, а, по-друге, дозволяють отримати повне уявлення про ефективність діяльності малого підприємства.

Оцінка рентабельності ТОВ «НДП Будтехекспертиза» за 2021-2023 роки представлено в таблиці 2.13. За даними таблиці з'ясовано, що діяльність підприємства в 2021-2023 рр. за усіма наведеними показниками є рентабельна.

Таблиця 2.13

Показники рентабельності ТОВ «НДП Будтехекспертиза»

Показники, %	Роки			Відхилення 2022 р. від 2021 р.		Відхилення 2023 р. від 2022 р.	
	2021	2022	2023	Відхилення		Відхилення	
				Абсолютне	Відносне	Абсолютне	Відносне
Рентабельність сукупного капіталу	56,09	103,04	31,79	+46,95	+83,72	-71,25	-69,15
Рентабельність власного капіталу	67,22	162,82	40,99	+95,60	+142,23	-121,84	-74,83
Чиста рентабельність	68,30	36,14	15,77	-32,16	-47,09	-20,37	-56,36
Рентабельність виробництва послуг	597,69	79,67	18,23	-518,02	-86,67	-61,44	-77,12
Рентабельність реалізованих послуг	88,57	54,64	13,48	-33,94	-38,31	-41,16	-75,33

Джерело: складено за даними форми № 1-мс «Баланс» та № 2-мс «Звіт про фінансові результати»

Далі розраховано вплив факторів на зміну рентабельності сукупного капіталу за допомогою способу абсолютних різниць, шляхом множення чистої рентабельності реалізації продукції на коефіцієнт оборотності активів (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

**Факторний аналіз зміни рентабельності сукупного капіталу
внаслідок зміни чистої рентабельності реалізації продукції та
коефіцієнта оборотності активів**

Фактор	Алгоритм розрахунку	Розмір впливу, од.
Чиста рентабельність реалізації продукції	$\Delta K_{сп} (K_{чрп}) = \Delta K_{чрп} * K_{о}^{2022} = (-0,2037) * 2,851$	-0,5808
Коефіцієнт оборотності активів	$\Delta K_{сп} (K_{о}) = K_{чрп}^{2023} * \Delta K_{о} = 0,1577 * (-0,835)$	-0,1317
Разом	$\Delta РП = K_{сп}^{2023} - K_{сп}^{2022}$	-71,25

Джерело: Складено за даними табл. 2.13. та 2.12.

За показниками таблиці 2.14. рентабельність сукупного капіталу товариства у 2021-2023 роках була позитивною, а саме: у 2021 році становила – 56,09%, у 2022 році – 103,04%, у 2023 році – 31,79% відповідно, тобто в 2022 р. порівняно з 2021 р. рентабельність сукупного капіталу зростає, але в 2023 р. порівняно з 2022 р. вона зменшується.

Рентабельність сукупного капіталу показує, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для одержання прибутку, тобто який прибуток приносить кожна гривня, вкладена в активи.

Рентабельність сукупного капіталу у 2023 році зменшилась на 71,25% і становить 31,79%, тобто на кожну гривню активів підприємство отримало 31,79 коп. чистого прибутку.

Вдосконаливши двофакторну модель аналізу сукупного капіталу – модель Дюпона, було досліджено вплив на сукупний капітал: чистої

рентабельності реалізації продукції та коефіцієнта оборотності активів. Тобто зменшення рентабельності сукупного капіталу відбулось за рахунок зменшення чистої рентабельності реалізації продукції (вплив цього фактору – 58,08%) та уповільнення оборотності активів (вплив цього фактору –13,17%).

Більш оптимістичні значення показника рентабельності власного капіталу. Так, позитивну рентабельність власного капіталу було зафіксовано протягом усього досліджуваного періоду в 2021 р. – 67,22%, в 2022 р. – 162,82% та в 2023 р. – 40,99%. Тобто в 2022 р. порівняно з 2021 р. рентабельність власного капіталу зростає, але в 2023 р. порівняно з 2022 р. вона зменшується.

Рентабельність власного капіталу – вказує, наскільки ефективно використовується власний капітал, тобто скільки прибутку було згенеровано на кожну гривню залучених власних коштів. У 2022 році кожна залучена гривня власних коштів дозволила отримати 1,63 грн. чистого прибутку, а в 2023 році лише 0,39 грн.

Чиста рентабельність реалізації продукції показує скільки припадає чистого прибутку на одиницю виручки. В 2021 році кожна отримана гривня виручки дозволила отримати 68,30 коп. чистого прибутку, а у 2021 році – 36,14 коп. та 15,77 коп. у 2023 році. Таке зменшення відбулось за рахунок перевищення темпів зростання чистого доходу при меншому темпі зростання чистого прибутку.

Рентабельність виробництва послуг характеризує рівень прибутковості виробничої діяльності. Рентабельність виробництва послуг зменшилася у 2023 році, порівняно з 2022 роком, на 61,44%. У 2022 році кожна гривня собівартості дозволила отримати 79,67 копійки чистого прибутку, а в 2023 році лише 18,23 коп.

Рентабельність реалізації послуг – характеризує ефективність виробничої діяльності, а також ефективність політики ціноутворення. У 2023 році рентабельність реалізації послуг зменшилась на 75,09% в порівнянні з 2021 роком та на 41,16% – з 2022 роком. У 2023 році зменшення цього

показника відбулось передусім за рахунок підвищення собівартості реалізованої послуг при меншому зростанні чистого доходу.

Отже, показники рентабельності підприємства в ТОВ «НДП Будтехекспертиза» мали тенденцію до зниження, тому управлінському персоналу необхідно розробити систему заходів для мобілізації резервів підвищення ефективності господарської діяльності та збільшення стійкості економічного зростання. Товариству необхідно оптимізувати структуру своїх фінансових ресурсів, використовувати податкові пільги, окреслити шляхи зниження витрат на виконання робіт (послуг), все це дозволить підвищити рентабельність.

На підставі отриманих даних розроблено комплекс заходів, направлений на покращення показників фінансово-економічного стану, ділової активності, рентабельності, фінансової стійкості.

ТОВ «НДП Будтехекспертиза» необхідно інтенсифікувати роботу щодо пошуку нових ринків і способів збуту, забезпечення постійного потоку замовлень.

Найпопулярнішою додатковою можливістю бізнесу розширити ринок збуту послуг та збільшити обсяг їх реалізації є участь в тендерах. Ринок державних закупівель – це великі можливості для розвитку та розширення бізнесу. Участь у державних закупівлях відкриває для малих і середніх підприємців комерційні перспективи, а саме: можливість укласти контракт на велику суму (як правило) без витрат на маркетинг, надає перспективу знайти і встановити довгострокові зв'язки з новими клієнтами. Для пошуку та участі в тендерах товариству рекомендовано зареєструватись на будь-якому електронному майданчику системи Prozorro.

Для просування свого бізнесу товариству рекомендовано використовувати інтернет-маркетинг, це охопні інструменти маркетингу – контекстна та таргетована реклама. Контекстна та таргетована реклама дає можливість детально підбирати аудиторію і обирати оголошення відповідно

до інтересів цільової аудиторію. Рекламні оголошення відображаються у результатах пошуку (у вигляді оголошень з позначкою «Реклама»).

Наступним напрямом використання отриманих на підставі аналітичної оцінки фінансової звітності даних для управління є структура капіталу. У товаристві вона має значний зсув в сторону частки власного капіталу – вона перевищує 91%. З однієї сторони це дає фінансову стійкість та автономію близьку до абсолютної. З іншої сторони слід враховувати, що на фінансову стійкість підприємства значний вплив мають кошти, що додатково мобілізуються на ринку позичкового капіталу. Збільшення позикового капіталу, з одного боку, приводить до зростання прибутковості власного капіталу, а з другого – надмірне зростання частки позикового капіталу призводить до зниження фінансової стійкості підприємства, зростання ризику втрати платоспроможності та фінансової незалежності. Отже, у цьому зв'язку особливо важливим є чинник умілого використання ефекту фінансового левериджу і забезпечення оптимізації структури капіталу підприємства.

Керівництву товариства рекомендовано скоротити питому вагу власного капіталу до 80-85%. Для цього необхідно здійснювати моніторинг вигідних кредитних пропозицій від банків, які можна спрямувати на забезпечення розвитку підприємства. Це забезпечить більший притік позикових коштів та підвищить оборотність, яка має тенденцію до скорочення.

Також слід звернути увагу на диспропорцію оборотності кредиторської та дебіторської заборгованості. Діяльність товариства в цьому випадку має бути направлена на наступне: статичний та динамічний аналіз формування та погашення кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання та її впливу на величину його грошових потоків; динамічний (трендовий) аналіз та оцінка тенденцій розвитку ситуації з погашенням контрагентами дебіторської заборгованості; контроль простроченої дебіторської

заборгованості та попередження формування безнадійної заборгованості тощо.

Окрім цього, керівництву товариства доцільно звернути увагу на зниження показників рентабельності в 2023 р. порівняно з 2022 р. Щоб збільшити прибутковість необхідно проводити детальний аналіз внутрішніх можливостей підприємства, тобто розглянути усі резерви зниження собівартості виконаних робіт (послуг), а також зосередити увагу на взаємодії з ринком, детально аналізувати ситуацію, знайти «свого» споживача та проводити правильну цінову політику.

Основними джерелами зниження собівартості виконаних робіт (послуг) для товариства є: збільшення обсягу її реалізації та скорочення витрат на її виробництво за рахунок підвищення рівня продуктивності праці, оновлення обладнання.

Висновки до розділу 2

Результати діяльності підприємства знаходять своє відображення у фінансовій звітності. З її використанням можна не тільки зробити висновки про діяльність підприємства в минулому, оцінити перспективи розвитку та розробити заходи, спрямовані на підвищення ефективності його діяльності в майбутньому, а й оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності загалом, вивчити та проаналізувати механізми управління капіталом та прибутком. Активний розвиток малого підприємництва повинен супроводжуватися необхідністю забезпечення стійкого фінансово-економічного стану підприємств малого бізнесу, що вимагає створення чітких, зрозумілих методик аналітичних оцінок їх фінансової звітності.

Враховуючи особливості та склад фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва, виділено напрями аналітичної оцінки малого підприємства та визначено їх інформаційний взаємозв'язок із звітністю:

- аналітична оцінка фінансового стану, що проводиться на основі показників ф.№ 1-м (1-мс) «Баланс»;
- аналітична оцінка фінансових результатів, що проводиться на основі показників ф. № 2-м (2-мс) «Звіт про фінансові результати»;
- аналітична оцінка ефективності фінансового-господарської діяльності підприємства, інформаційною базою для якого є обидві форми фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва.

В основу оцінки фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва за всіма трьома вищенаведеними напрямками покладено горизонтальний (часовий, аналіз динаміки), вертикальний (структурний) та параметричний (коефіцієнтний) види аналізу.

Отримані результати аналізу дозволили зробити наступні висновки:

- у 2023 році відбулося значне зростання вартості майна товариства. Найбільшу питому вагу в структурі сукупних активів займають оборотні активи (98%), то це свідчить про формування мобільної структури активів.
- Основним джерелом формування майна товариства є власний капітал та поточні зобов'язання. Така структура джерел формування майна підприємства є ознакою фінансової стійкості підприємства;
- баланс підприємства ліквідний, а показники ліквідності відповідають нормативам;
- спостерігається тенденція до зростання чистого доходу від реалізації послуг та іншого доходу з одночасним зменшення темпів зростання чистого доходу (4,9 раз в 2022 р. та +24,09 % в 2023 р.). Інші доходи становлять незначну частку в загальній сумі доходів підприємства (2,32%), яка має тенденцію до збільшення;
- загальна сума витрат протягом мала тенденцію до збільшення.
- темп зростання чистого доходу був нижче від темпу зростання собівартості (24,1% проти 2,4 рази) ;
- діяльність підприємства в 2021-2023 рр. є прибутковою, але у 2023 році відбулось зменшення чистого прибутку порівняно з 2021 роком

Головним фактором зменшення чистого прибутку є зростання собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);

- показники рентабельності підприємства мають тенденцію до зниження.

Для мобілізації резервів підвищення ефективності господарської діяльності та покращення ділової активності товариству рекомендовано забезпечувати постійний потік замовлень, шляхом участі в тендерах та застосувати інструменти інтернет-маркетингу – це контекстна та таргетована реклами.

ВИСНОВКИ

Питання організації бухгалтерського обліку та аналізу є актуальними для підприємств будь-якої форми власності та масштабів діяльності. Проте важливість теми організації обліку у підприємствах малого бізнесу та аналізу їх фінансової звітності зумовлена швидкими змінами економічних умов, в яких особливої ваги набуває оптимізація обліку і оподаткування суб'єктів

малого підприємництва. Ці суб'єкти є двигуном розвитку економіки, сприяють інноваціям та створюють значну кількість робочих місць, тому їх ефективне функціонування має значення для суттєвого розширення підприємницької активності.

За даними Державної служби статистики Структура суб'єктів великого, середнього, малого підприємництва, які працюють на території України, протягом 2014–2023 рр. залишалася практично незмінною: малі підприємства становили 95 % від загальної сукупності підприємств, середні – майже 5 %). Проте з розгортанням повномасштабної війни загальна чисельність малих підприємств зазнала суттєвих змін.

До суб'єктів малого підприємництва належать юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, а також фізичні особи, зареєстровані як фізичні особи-підприємці.

Розвиток малого підприємництва потребує державної підтримки через законодавче врегулювання системи обліку та оподаткування, серед яких найважливішими є Податковий кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку.

Основним фактором, що впливає на побудову обліку в малому підприємстві є обрана система оподаткування. За Податковим кодексом України суб'єкти малого підприємництва мають право застосовувати один із двох варіантів оподаткування: загальну та спрощену систему оподаткування. Суб'єкти малого підприємництва, реєструючись на спрощеній системі оподаткування, обирають одну із чотирьох груп єдиного податку.

Відповідно до перелічених вище нормативних документів, організація системи бухгалтерського обліку залежить від наявності наступних варіацій:

-використання плану рахунків. СМП мають право на вибір як загального, так і спрощеного плану рахунків бухгалтерського обліку, в залежності від форми організації та обраної системи оподаткування;

-можливість ведення бухгалтерського обліку без використання плану рахунків та принципу подвійного запису, який є характерним для суб'єктів мікропідприємництва;

Для суб'єктів малого підприємництва, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, передбачена скорочена за показниками фінансова звітність у складі Звіту про фінансовий стан та Звіту про фінансові результати.

Крім цього у малих підприємств є можливість вибору національних або міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для розкриття інформації в показниках фінансової звітності.

Практичні аспекти організації обліку у малому підприємстві розглянуто за матеріалами ТОВ «НДП Будтехекспертиза», яке більше 10 років працює у напрямках будівельного інжинірингу. Товариство для цілей бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності відноситься до категорії суб'єкта мікропідприємництва, працює на спрощеній системі оподаткування, відноситься до 3 групи єдиного податку та сплачує єдиний податок у розмірі 5%. Обліковий персонал складається з трьох осіб.

Організація обліку побудована відповідно до затвердженої облікової політики. Товариство використовує адаптовані до виду діяльності форми первинних документів, які формуються на паперовому носії. Основним первинним документом у товаристві, за яким визнається дохід, є Акт здачі-приймання проєктно-вишукувальної, науково-технічної продукції. Форма даного акту розроблена товариством самостійно та затверджена внутрішнім розпорядчим документом.

Відповідно до облікової політики на товаристві застосовується журнально-ордерна форма обліку, обробка яких автоматизована за допомогою комп'ютерних програм «Microsoft Excel», «М.Е.Дос».

Систематизація господарських операцій відбувається з використанням Робочого плану рахунків. Товариству рекомендовано доповнити робочий плану рахунків у частині обліку доходів, що дасть змогу керівництву

підприємства виділити найбільш прибуткові та збиткові напрями діяльності та ринки збуту.

Досліджено зарубіжний досвід оподаткування СМП. Сьогодні в середньому 82% фірм у Східній Європі є малими підприємствами. Вивчення основних положень податкових систем і моделей у зарубіжних країнах дозволило зробити висновок про наявність у них загальних рис та використання різних механізмів спрощення та фіскальної підтримки малого і середнього підприємництва.

Результати діяльності підприємства знаходять своє відображення у фінансовій звітності. З її використанням можна не тільки зробити висновки про діяльність підприємства в минулому, оцінити перспективи розвитку та розробити заходи, спрямовані на підвищення ефективності його діяльності в майбутньому, а й оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності загалом, вивчити та проаналізувати механізми управління капіталом та прибутком. Активний розвиток малого підприємництва повинен супроводжуватися необхідністю забезпечення стійкого фінансово-економічного стану підприємств малого бізнесу, що вимагає створення чітких, зрозумілих методик аналітичних оцінок їх фінансової звітності.

Враховуючи особливості та склад фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва, виділено напрями аналітичної оцінки малого підприємства та визначено їх інформаційний взаємозв'язок із звітністю:

- аналітична оцінка фінансового стану, що проводиться на основі показників ф.№ 1-м (1-мс) «Баланс»;
- аналітична оцінка фінансових результатів, що проводиться на основі показників ф. № 2-м (2-мс) «Звіт про фінансові результати»;
- аналітична оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, інформаційною базою для якого є обидві форми фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва.

В основу оцінки фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва за всіма трьома вищенаведеними напрями покладено горизонтальний

(часовий, аналіз динаміки), вертикальний (структурний) та параметричний (коефіцієнтний) види аналізу.

Отримані результати аналізу дозволили зробити наступні висновки:

- у 2023 році відбулося значне зростання вартості майна товариства. Найбільшу питому вагу в структурі сукупних активів займають оборотні активи (98%), то це свідчить про формування мобільної структури активів.

- основним джерелом формування майна товариства є власний капітал та поточні зобов'язання. Така структура джерел формування майна підприємства є ознакою фінансової стійкості підприємства;

- баланс підприємства ліквідний, а показники ліквідності відповідають нормативам;

- спостерігається тенденція до зростання чистого доходу від реалізації послуг та іншого доходу з одночасним зменшення темпів зростання чистого доходу (4,9 раз в 2022 р. та +24,09 % в 2023 р.). Інші доходи становлять незначну частку в загальній сумі доходів підприємства (2,32%), яка має тенденцію до збільшення;

- загальна сума витрат протягом мала тенденцію до збільшення.

- темп зростання чистого доходу був нижче від темпу зростання собівартості (24,1% проти 2,4 рази) ;

- діяльність підприємства в 2021-2023 рр. є прибутковою, але у 2023 році відбулось зменшення чистого прибутку порівняно з 2021 роком

- показники рентабельності підприємства мають тенденцію до зниження.

Головним фактором зменшення чистого прибутку є зростання собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Для мобілізації резервів підвищення ефективності господарської діяльності та покращення ділової активності товариству рекомендовано забезпечувати постійний потік замовлень, шляхом участі в тендерах та застосувати інструменти інтернет-маркетингу – це контекстна та таргетована реклами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гоголь Т. А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : монографія. Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2014. 384 с.
URL:<https://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/8718;jsessionid=4F2859860BB30167D12A4C546A13D896?locale-attribute=en>
2. Гоголь Т. А. Особливості методики фінансового аналізу

підприємств малого бізнесу. Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки: зб. наук. праць. 2013. № 2. С. 386-393. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2013_2_58.

3. Гоголь Т. Особливості облікової політики на підприємствах малого бізнесу. Бухгалтерський облік і аудит: зб. наук. праць. 2012. № 12. С. 13-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2012_12_4.

4. Гордієнко Н. І. Фінансовий облік : навч. посіб. Харків. нац. ун-т міськ. госпва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. 288 с [URL:prints.kname.edu.ua/62308/1/2021%2022Н%20%20навч.посіб.%20Гордієнко%20НІ.pdf](http://prints.kname.edu.ua/62308/1/2021%2022Н%20%20навч.посіб.%20Гордієнко%20НІ.pdf)

5. Господарський кодекс України: Закон України № 819 – IX від 21.07.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

6. Гуцаленко Л.В. Облік і звітність суб'єктів малого бізнесу: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2020. 390 с.

7. Давидовська Г. І. Сучасний стан малого підприємництва в Україні. Модернізація економіки України: основні тенденції та проблеми : монографія. Чортків : ТНЕУ, 2020. С. 32-42. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/41742>

8. Державна служба статистики України. Офіційний вебсайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 22.04.2025)

9. Джулій, Л., Гребінська, С., & Ченаш, В. (2024). Особливості бухгалтерського обліку та оподаткування малих підприємств. Економіка та суспільство, (70). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-164>

10. Довбуш А.В., Давидовська Г.І. Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні. Інноваційна економіка. Вип. 5-6. 2020. С. 162-167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2020_5-6_22.

11. Журнал «Дебет-Кредит», 2024. URL: <https://news.dtki.ua/society/economics/95646-kriticno-vazlivi-pidprijemstvamaiut-pidtverditi-svii-status>

12. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства Фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>

13. Ковальчук К.Ф. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 326с.

14. Кузьома В.В. Актуальні аспекти організації обліку та оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Глобальні та національні проблеми економіки. 2014. Випуск №2. С. 1334–1337. URL: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/279.pdf>

15. Кучер С. В. Особливості діяльності вітчизняних суб'єктів малого та середнього бізнесу: обліково-аналітичний аспект. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Випуск 9-1. Ч. 1. С. 208-211. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_09-1/47.pdf

16. Мадрига Г.М. Поняття, місце і роль малих підприємств в економіці: економічні та соціальні аспекти. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2013. № 767. С. 154-163. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_767_24.

17. Малий бізнес України у 2024. YC.Market. <https://blog.youcontrol.market/malii-biznies-ukrayini-u-2024/>

18. Маркус, О., & Сахарук, М. (2020). Особливості організації обліку у суб'єктів малого підприємництва. Молодий вчений, 10 (86), 223-228. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-47>

19. Методичні рекомендації із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами, затв. наказом Мінфіну України від 15.06.2011 р. №720. URL: <http://www.rada.gov.ua>.

20. Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами, затв. наказом Мінфіну України від 25.06.03

р. № 422. URL: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

21. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку, затв. наказом Мінфіну України від 29.12.00 р. № 356. URL: <http://www.rada.gov.ua>.

22. Наказ Мінфіну України «Про затвердження форм податкових декларацій платника єдиного податку» 07.07.2015 р. № 799/27244. URL: <http://www.rada.gov.ua>

23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення 07.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. Дата оновлення 29.09.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>

25. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

26. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161>

27. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». Мінфін України; Наказ, Положення від 08.10.1999 № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>

28. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» Мінфін України; Наказ, Положення від 31.01.2000 № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>

29. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність». Мінфін України; Наказ, Положення, Форма від 25.02.2000 № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>

30. Олійник Я. В. Оцінка стану нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку суб'єктів малого бізнесу в Україні. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Економіка. 2012. Вип. 19. С. 187–190. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2012_19_46

31. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 №1591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>

32. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran256#n256>

33. Подолянчук О. А. Організація обліку суб'єктами малого підприємництва. Ефективна економіка. 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5536>

34. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ Мінфіну від 24 трав. 1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>

35. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

36. Про державну підтримку малого підприємництва. Закон України. від 04.11.2011., № N 4014-VI (4014-17) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2063-14#Text>

37. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами : Наказ МФУ від 25 червня 2003 року № 422. Законодавство України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MF03202>

38. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. № 186. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01/ed20190723#Text>

39. Про інвентаризацію активів та зобов'язань: Положення від 02.09.2014р №879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>

40. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва. Закон України від 28.06.99 N 746/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/727/98#Text>

41. Програма розвитку ООН в Україні. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. Київ: Програма розвитку ООН в Україні, 2024. 86 с. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf>

42. Сімаков К. І., Сімакова О. К. Особливості організації бухгалтерського обліку в Україні в сучасних умовах господарювання. URL: <http://www.evd-journal.org/download/2022/01/04-Simakov.pdf>

43. Скрипник, С., Лавров, Р., & Шепель, І. (2023). Облік і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Економіка та суспільство, (52). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-61>

44. Собченко Т.С. Аналітична оцінка фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва. Регіональна економіка та управління: зб. наук. праць. 2017. № 4 (17). С. 96-100. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/710351.pdf>.

45. Спрощена система оподаткування. Головбух. 2024. URL: <https://www.golovbukh.ua/rubric/142-sproshchena-sistema-opodatkuvannya>

46. Стасюкова К. В. Проблеми організації бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу. Економіка харчової промисловості. 2016. Т. 8, Вип. 3. С. 52–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2016_8_3_9

47. Сторожук Т.М. Облікова політика підприємства: навч. посіб. Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2015. 240 с.

48. Сук Л.К., Облік і звітність суб'єктів малого бізнесу: навч. посіб. К.: «Каравела», 2017. 372 с.

49. Товариство з обмеженою відповідальністю «НДП Будтехекспертиза». Відомості з ЄДР. Платформа відкритих даних Clarity Project. URL: <https://clarity-project.info/edr/32098183> (дата звернення: 12.04.2025)

50. Труш Ю. Т. Король Г. О., Потрус Н. П. Організація обліку. Частина 1. Основи організації обліку : навч. посіб. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2015. 69с.

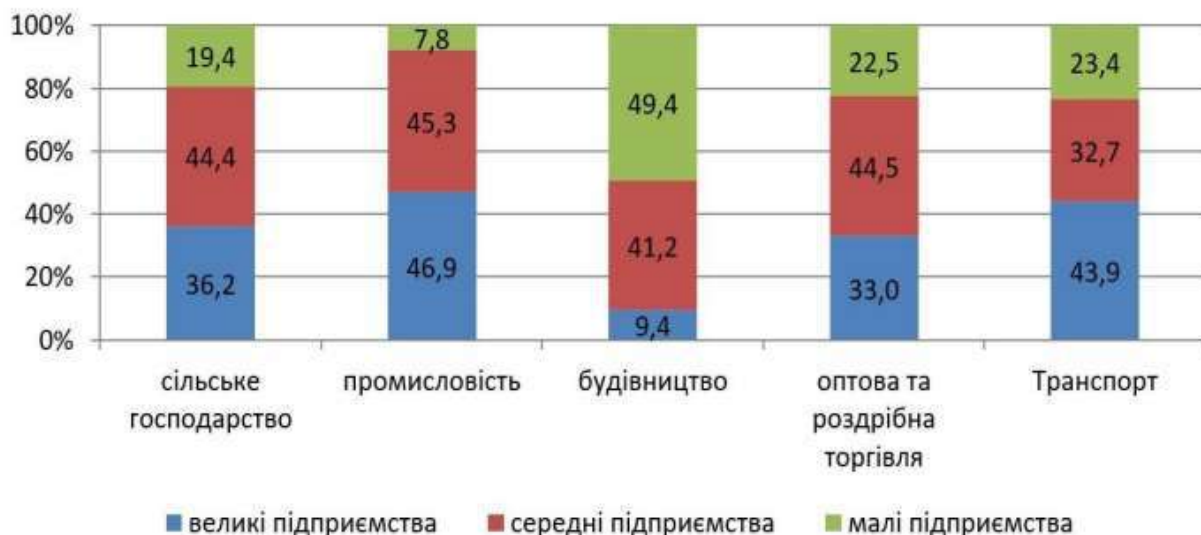
51. Фабіянська В. Ю. Сутність організації бухгалтерського обліку. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. 2014. Вип. 19. Ч. 2. С. 214-222. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19(2)_28)

52. Чудовець В.В. Облікові, податкові та контрольні чинники забезпечення ефективності діяльності суб'єктів малого бізнесу: монографія. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2021. 148 с URL: ib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2024-02/Облікові%2С%20податкові%20та%20контрольні%20чинники%20забезпечення%20ефективності%20діяльності%20суб'єктів%20малого%20бізнесу_монографія_2021.pdf

53. Яценко Л. Д. Сучасні проблеми розвитку малого та середнього бізнесу в Україні як основного джерела робочих місць. Центр економічних і соціальних досліджень. URL: http://www.business-navigator.ks.ua/journals/2025/78_2025/5.pdf

Додатки

Додаток А

Структура реалізованої продукції за окремими видами економічної діяльності суб'єктами великих, середніх, малих підприємств у 2022 р.

Додаток Б

Специфічні особливості загальної системи оподаткування для малих підприємств в Україні

Відкритість для всіх видів діяльності

Підприємці, що використовують ЗСО, можуть займатися будь-яким видом діяльності, що не заборонений законодавством. Вони також

<p>можуть мати необмежену суму доходу та кількість найманих працівників.</p>
<p><i><u>Відсутність податкових пільг</u></i></p> <p>На відміну від деяких інших систем оподаткування, підприємці на ЗСО не мають права на пільги або повне чи часткове звільнення від сплати певних податків і зборів.</p>
<p><i><u>Загальне оподаткування ЗСО</u></i></p> <p>включає сплату всіх видів податків і зборів, відповідно до податкового законодавства України.</p>
<p><i><u>Залежність від доходів і витрат</u></i></p> <p>Головна перевага ЗСО полягає в тому, що сума податків, що сплачуються, в основному залежить від обсягу отриманих доходів та здійснених витрат. Це означає, що якщо підприємець не отримав доходів за звітний період, він не сплачує відповідні податки.</p>
<p><i><u>Немає обмежень</u></i></p> <p>Відрізняється від єдиного податку, в ЗСО немає обмежень щодо обсягів реалізації, виду діяльності, кількості найманих працівників.</p>
<p><i><u>Складність</u></i></p> <p>Основний недолік ЗСО полягає в її складності. Підприємці повинні вести облік і документально підтверджувати свої доходи і витрати</p>
<p><i><u>Підходить для нерегулярної діяльності</u></i></p> <p>ЗСО може бути вигідною для підприємців, що здійснюють свою діяльність не регулярно, а також при невисокій рентабельності продажів, оскільки об'єктом оподаткування є чистий прибуток (загальний дохід мінус витрати)</p>

Додаток В

Структура наказу про облікову політику суб'єкта малого підприємництва

Розділи	Елементи
Загальні положення	Вказуються основні відомості про підприємство (форма власності, організаційно-правова форма, відомості про державну реєстрацію, місцезнаходження, наявність філій (представництв), види діяльності, наявність ліцензій або патентів, середньооблікова чисельність працівників та ін.).
Розділ I. Організація облікового процесу	Визначаються загальні питання організаційної структури бухгалтерії, обирається форма організації бухгалтерського обліку на підприємстві; перелік внутрішніх інструкцій, стандартів, положень; інші аспекти діяльності бухгалтерського апарату.
Розділ II. Методика та порядок ведення облікового процесу	Визначаються методи ведення бухгалтерського обліку, які суттєво впливають на оцінку та прийняття рішень користувачами бухгалтерської звітності. До них відносять: межу суттєвості; методи оцінки вибуття запасів; строки проведення інвентаризації; методи нарахування амортизації необоротних активів; визнання доходів і витрат від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг; методи калькулювання витрат виробництва; методи за елементами витрат; методи за видами продукції (робіт, послуг); методи за статтями калькуляції; методи з використанням рахунків класу 8 або 8 та 9, або тільки 9.
Розділ III. Технічне забезпечення облікового процесу	Відображується така інформація: робочий План рахунків; перелік первинних документів і облікових регістрів; форма ведення бухгалтерського обліку; правила документообігу та технології обробки облікової інформації; склад і порядок подання фінансової звітності.
Додатки	Робочий план рахунків; графік документообігу; перелік первинних документів і облікових регістрів тощо.

Додаток К

Порядок заповнення форми 1-мс «Баланс»

Найменування статті	Код рядка	Джерело інформації для заповнення
АКТИВ		
I. Необоротні активи		
Основні засоби:	1010	Ряд. 1011 - ряд. 1012 плюс сальдо за Дт субрах. 100 (у частині інвестиційної нерухомості, що обліковується за справедливою вартістю), 161, 163 і 165
первісна вартість	1011	Сальдо за Дт рах. 10 (крім субрах. 100 в частині інвестиційної нерухомості, що обліковується за справедливою вартістю), 11, 12, 15, субрах. 162, 164, 166
знос	1012	Сальдо за Кт рах. 13
Інші необоротні активи	1090	Сальдо за Дт рах. 14, 18, 19
Усього за розділом I	1095	Ряд. 1010 + ряд. 1090
II. Оборотні активи		
Запаси	1100	Сальдо за Дт рах. 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28
Поточна дебіторська заборгованість	1155	Сальдо за Дт рах. 34, 36, 37, 64 (крім субрах. 643 і 644), 65, 66, 68 мінус сальдо за Кт рах. 38 (якщо резерв сумнівних боргів створюється)
Гроші та їх еквіваленти	1165	Сальдо за Дт рах. 30, 31, субрах. 333, 334, 335, 35
Інші оборотні активи	1190	Сальдо за Дт субрах. 331, 332, 352, 643, 644, рах. 39
Усього за розділом II	1195	Ряд. 1100 + ряд. 1155 + ряд. 1165 + ряд. 1190
Баланс	1300	Ряд. 1095 + ряд. 1195
ПАСИВ		
I. Власний капітал		
Капітал	1400	Сальдо за Кт рах. 40, 41, 42, 43 мінус сальдо за Дт рах. 45,46
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	Сальдо за Кт субрах. 441 або за Дт субрах. 442
Усього за розділом I	1495	Ряд. 1400 ± ряд. 1420
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	Сальдо за Кт рах. 47, 48, 50, 51, 52, 53, 55
III. Поточні зобов'язання		
Короткострокові кредити банків	1600	Сальдо за Кт рах. 31 (овердрафт), 60, 61 (у частині заборгованості за кредитами банків), субрах. 684 (у частині відсотків за банківськими кредитами)
Поточна кредиторська заборгованість за:		
товари, роботи, послуги	1615	Сальдо за Кт рах. 62, 63
розрахунками з бюджетом	1620	Сальдо за Кт субрах. 641, 642
розрахунками зі страхування	1625	Сальдо за Кт рах. 65
розрахунками з оплати праці	1630	Сальдо за Кт рах. 66
Інші поточні зобов'язання	1690	Сальдо за Кт субрах. 372, 378, 643, 644, рах. 61 (крім довгострокової заборгованості за банківськими кредитами, переведеної в поточну), 67, 68 (крім субрах. 684 у частині відсотків за банківськими кредитами), 69
Усього за розділом III	1695	Ряд. 1600 + ряд. 1615 + ряд. 1620 + ряд. 1625 + ряд. 1630 + ряд. 1690
Баланс	1900	Ряд. 1495 + ряд. 1595 + ряд. 1695

Додаток М

Показники аналітичної оцінки фінансової звітності СМП

Показник	Розрахунок	Характеристика	Нормативне значення
Оцінка майнового стану			
Частка основних засобів активах, %	$\frac{p. 1010}{p. 1300}$	Показує, яку частку фінансових коштів компанії відволікають основні засоби	Не існує
Фондовіддача	$\frac{p. 2000}{\frac{(p. 1010 \text{ г. 4} + p. 1010 \text{ г. 3})}{2}}$	Характеризує ефективність використання основних засобів	Не існує, позитивним є підвищення
Коефіцієнт зносу основних засобів	$\frac{p. 1012}{p. 1011}$	Вказує на рівень фізичного та морального зносу основних засобів.	Менше 0,5
Коефіцієнт мобільності активів	$\frac{p. 1195}{p. 1095}$	Можливість перетворення необоротних активів в оборотні	Зменшення показника в динаміці показує про збільшення ліквідності
Оцінка фінансової стійкості			
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	$\frac{p. 1495}{p. 1900}$	Показує, яка частка активів підприємства сформована за рахунок власного капіталу	$\geq 0,5$
Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{p. 1900}{p. 1495}$	Показує, яка сума активів припадає на 1 грн власних коштів	1,67-2,5
Коефіцієнт фінансової стійкості (стабільності)	$\frac{p. 1495}{p. 1595 + p. 1695}$	Вказує на те, скільки гривень власного капіталу припадає на кожну гривню зобов'язань	0,67-1,5
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\frac{p. 1595 + p. 1695}{p. 1900}$	Показує, яка частка позикових коштів приходить на одиницю капіталу, що використовується в діяльності	<0,5
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$\frac{p. 1195 - 1695}{p. 1195}$	Показує, частку власних оборотних коштів у сумі оборотних активів	>0,1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{p. 1495 - 1095}{p. 1495}$	Показує співвідношення між власними оборотними ресурсами і власним капіталом	> 0,1
Коефіцієнт фінансового левериджу	$\frac{p. 1595}{p. 1495}$	Показує, яка частка позикового капіталу залучена підприємством у розрахунку на одиницю власного капіталу	0,4

Показник	Розрахунок	Характеристика	Нормативне значення
Оцінка ліквідності та платоспроможності			
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$\frac{p. 1195}{p. 1695}$	Характеризує, яка сума поточних активів підприємства припадає на одну гривню поточних зобов'язань	$\geq 2,0$
Коефіцієнт ліквідності швидкої	$\frac{p. 1195 - 1100}{p. 1695}$	Характеризує, платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами	$\geq 1,0$
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	$\frac{p. 1165}{p. 1695}$	Показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашена негайно	$\geq 0,2$
Оцінка рентабельності			
Рентабельність сукупного капіталу	$\frac{p. 2350}{\frac{(p. 1900 \text{ г. 3} + p. 1900 \text{ г. 4})}{2}}$	Характеризує рівень прибутковості всього капіталу підприємства, що використовується в діяльності	Підвищення
Рентабельність власного капіталу	$\frac{p. 2350}{\frac{(p. 1495 \text{ г. 3} + p. 1495 \text{ г. 4})}{2}}$	Характеризує рівень прибутковості власних коштів малого підприємства	Підвищення
Чиста рентабельність реалізації послуг	$\frac{p. 2350}{p. 2000}$	Характеризує ефективність виробничої діяльності підприємства, показує скільки гривень прибутку припадає на 1 гривню виручки від реалізації	Підвищення
Рентабельність реалізованих послуг	$\frac{p. 2000 - 2050}{p. 2000}$	Характеризує ефективність діяльності малого підприємств	Підвищення
Рентабельність послуг	$\frac{p. 2350}{p. 2285}$	Показує скільки гривень чистого прибутку припадає на 1 гривню всіх витрат	Підвищення